

Brüsszel, 2025. február 12.
(OR. en)

6014/25

ENV 63
CLIMA 27
AGRI 46
ENER 21
TRANS 22
PROCIV 11

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2025. február 4.
Címzett:	Thérèse BLANCHET, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2025) 2 final
Tárgy:	A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK a víz-keretirányelv (2000/60/EK) és az árvízvédelmi irányelv (2007/60/EK) végrehajtásáról Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek Második árvízcockázat-kezelési tervek

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a következő dokumentumot: COM(2025) 2 final.

Melléklet: COM(2025) 2 final

Brüsszel, 2025.2.4.
COM(2025) 2 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

**a víz-keretirányelv (2000/60/EK) és az árvízvédelmi irányelv (2007/60/EK)
végrehajtásáról**
Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek
Második árvíz-kockázat-kezelési tervek

{SWD(2025) 13 final} - {SWD(2025) 14 final} - {SWD(2025) 15 final} -
{SWD(2025) 16 final} - {SWD(2025) 17 final} - {SWD(2025) 18 final} -
{SWD(2025) 19 final} - {SWD(2025) 20 final} - {SWD(2025) 21 final} -
{SWD(2025) 22 final} - {SWD(2025) 23 final} - {SWD(2025) 24 final} -
{SWD(2025) 25 final} - {SWD(2025) 26 final} - {SWD(2025) 27 final} -
{SWD(2025) 28 final} - {SWD(2025) 29 final} - {SWD(2025) 30 final} -
{SWD(2025) 31 final} - {SWD(2025) 32 final} - {SWD(2025) 33 final} -
{SWD(2025) 34 final} - {SWD(2025) 35 final}

1. BEVEZETÉS

A víz nélkülözhetetlen az élethez, és így elengedhetetlen a társadalmunk és a gazdaság számára. Az EU vízkészleteire azonban továbbra is súlyos nyomás nehezedik a strukturális szempontból nem megfelelő gazdálkodás, a nem fenntartható földhasználat, a hidromorfológiai változások, a szennyezés, az éghajlatváltozás, a víz iránti megnövekedett kereslet és az urbanizáció miatt. Amint az az európai éghajlati kockázatértékelésben¹ is szerepel, az éghajlatváltozás súlyosbítja ezeket a terheléseket, és növeli a vízzel kapcsolatos kockázatokat a gyakoribb, elhúzódó aszályok és szélsőséges csapadék formájában, amelyek veszélyeztetik Európa élelmezésbiztonságát, közegészségügyét, ökoszisztémáit, infrastruktúráját és gazdaságát. Az elmúlt hónapokban Európa ismét olyan szélsőséges, vízzel kapcsolatos eseményeknek volt tanúja, amelyek tragikus emberáldozatokat követeltek, és több milliárd eurónyi kárt okoztak. 2024-ben több földközi-tengeri országban is elhúzódó aszályok voltak tapasztalhatók, különösen Közép- és Dél-Olaszországban, Északnyugat-Spanyolországban és Görögországban, ezeket pedig súlyos áradások követték, amelyek Közép- és Kelet-Európa nagy részét, később pedig Olaszországot és Spanyolországot is érintették.

A kulcsfontosságú uniós víz-keretirányelvben² és az árvízvédelmi irányelvben³ rögzített fenntartható vízgazdálkodás áll az éghajlatváltozás, a biológiai sokféleség csökkenése és a szennyezés okozta hármass környezeti válságra adott válasz középpontjában. A fenntartható vízgazdálkodás kulcsszerepet játszik az EU rezilienciájának megerősítésében.

E végrehajtási jelentés elfogadása, amely a Bizottság jogi kötelezettsége⁴, döntő pillanatban történik, amikor a víz fontossága mind uniós, mind globális szinten egyre inkább tudatosul a társadalom valamennyi rétegében. A legutóbbi környezetvédelmi Eurobarométer felmérésben⁵ részt vevő uniós lakosság nagy többsége a szennyezést, a túlfogyasztást és az éghajlatváltozást tekinti a vizet fenyegető fő veszélynek, és támogatja az európai vízproblémák kezelésére irányuló további uniós intézkedéseket. Úgy vélik továbbá, hogy szinte egyik fő gazdasági ágazat sem tesz eleget a víz hatékony felhasználásáért. Ezeket az aggályokat az uniós intézmények és az érdekelt felek is tükrözték. Az Európai Parlament egy uniós vízügyi stratégia kidolgozására szólított fel⁶. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága „uniós kék megállapodást” szorgalmazott⁷. A 2024–2029-es időszakra szóló stratégiai menetrendben⁸ az Európai Tanács kötelezettséget vállalt arra, hogy a következő ciklusban Uniós-szerte megerősíti a vízgazdálkodás rezilienciáját. A magánszektor és a civil társadalmi szervezetek is egyre gyakrabban szorgalmaznak további uniós szintű

¹ EEA (2024), Európai éghajlati kockázatértékelés. 1/2024, <https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve (2000. október 23.) a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (HL L 327., 2000.12.22., 1. o.).

³ Az Európai Parlament és a Tanács 2007/60/EK irányelve (2007. október 23.) az árvíz kockázatok értékeléséről és kezeléséről (HL L 288., 2007.11.6., 27. o.).

⁴ Amint azt a víz-keretirányelv 18. cikke és az árvízvédelmi irányelv 16. cikke előírja.

⁵ <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3173>.

⁶ Az Európai Parlament 2022. szeptember 15-i állásfoglalása az aszály, a tűzvészek és más szélsőséges időjárási jelenségek következményeiről: az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló uniós erőfeszítések fokozása (2022/2829(RSP)) és az EP ezt követő plenáris vitái.

⁷ Az EGSZB „Felhívás egy uniós kék megállapodásra” című átfogó véleménye (CCMI/209, 2023. október 25.).

⁸ <https://www.consilium.europa.eu/hu/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>.

fellépést a vízügy területén, amint azt a Bizottság legmagasabb szintjének címzett levél is mutatja⁹. Globális szinten az ENSZ 2023. márciusi vízügyi konferenciája, amelyen az EU ismertette a víz tekintetében reziliens világ 2050-ig történő megvalósítására vonatkozó elképzelését, erőteljes lendületet adott nemzetközi szinten.

E felhívásokra válaszul a következő biztosi testülethez intézett 2024–2029-es politikai iránymutatás bejelentette a **vízügyi rezilienciára vonatkozó új európai stratégia** elfogadását, amelynek célja, hogy megerősítse Európa vízbiztonságát az EU-ban és azon kívül a vízminőség és -mennyiség megőrzése, vízgázgatunk innovatív versenyelőnyének növelése, valamint a vízzel kapcsolatos kihívások kiváltó okainak – többek között a szennyezés, a biológiai sokféleség csökkenése és az éghajlatváltozás hatásai – kezelése révén.

E jelentés célja, hogy tájékoztassa a Tanácsot, az új Parlamentet, valamint a többi uniós intézményt és érdekelt felet a víz állapotára, a vízkészletekre nehezedő nyomásra, valamint az e két irányelvben meghatározott környezetvédelmi célkitűzések elérésére irányuló tagállami intézkedésekre vonatkozó legfrissebb bizonyítékokról. Átfogóan feltérképezi a vízzel kapcsolatos kihívásokat az EU-ban, ami alapul szolgál majd a vízgazdálkodás rezilienciájára irányuló jövőbeli stratégia kidolgozásához.

Emellett, tekintettel a víz-keretirányelvben az EU összes vize jó állapotának elérésére meghatározott 2027-es határidőre, ez a jelentés egyedülálló lehetőséget kínál arra, hogy számba vegyük a jelenlegi helyzetet, és ajánlásokat tegyünk a tagállamoknak erőfeszítéseik fokozására. Ugyanez vonatkozik az árvízvédelmi irányelv szerinti árvíz kockázat-kezelési célkitűzésekre is, amelyek fontosabbak, mint valaha.

Mivel az európai zöld megállapodás elfogadása óta ez az első végrehajtási jelentés, a tagállamok előrehaladását az EU biodiverzitási, szennyezőanyag-mentességi és éghajlatpolitikai céljainak elérése, valamint az egyre tisztább és egyre inkább körforgásos gazdaság elérése szempontjából értékelték. Ezért a jelentés a tagállami fellépések e három, egymással összefüggő vészhelyzet kezeléséhez való hozzájárulása köré épül.

A jelentés a 2022–2027-es időszakra¹⁰ vonatkozó, a tagállamok által készített és benyújtott harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek és második árvíz kockázat-kezelési tervek Bizottság általi értékelésén alapul. Ezek a tervek a 2016 és 2021 között gyűjtött ellenőrző adatokon alapulnak. Ez azt jelenti, hogy bár a jelentés a zöld megállapodás után került közzétételre, nagyrészt a zöld megállapodás előtti helyzetet mutatja be. Nem tartalmazza a zöld megállapodás által meghatározott úttörő kezdeményezések várható előnyeit.

A jelentést számos bizottsági szolgálati munkadokumentum kíséri, amelyek uniós áttekintést nyújtanak a víz-keretirányelv, a kapcsolódó irányelvek és az árvízvédelmi irányelv végrehajtásáról. A jelentés egyedi tagállami értékeléseket és országspecifikus ajánlásokat tartalmaz.

Ezek az ajánlások képezik majd a tagállamokkal folytatott strukturált párbeszéd alapját a jogszabályok végrehajtásának jelentős javítása érdekében, építve az EU-ban már létező számtalan kiváló gyakorlatra és eredményre.

⁹ [Joint-Letter-on-the-Water-resilience-Initiative -Final-Version-1.pdf \(euase.net\)](#).

¹⁰ Az első vízgyűjtő-gazdálkodási tervek a 2009–2015-ös időszakra vonatkoztak. A második vízgyűjtő-gazdálkodási tervek és az első árvíz kockázat-kezelési tervek a 2016–2021-es időszakra vonatkoztak.

Az édesvízi és a tengeri ökoszisztémák összekapcsolódnak egymással. A folyók szennyezése, az üledékfolyás zavara és a vízhiány mind nagyon jelentős hatással van a tengeri ökoszisztémák egészségére, különösen a part menti ökoszisztémákra, valamint az ezektől függő társadalmi és gazdasági tevékenységek, például a közlekedés, a halászat, az akvakultúra vagy az idegenforgalom életképességére. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv kiegészíti a víz-keretirányelvet, és célkitűzéseinek elérése érdekében a vízzel kapcsolatos és más uniós szakpolitikai eszközökre támaszkodik. A hatékony végrehajtás felgyorsítása érdekében a Bizottság integráltabb és koherensebb megközelítést kíván ösztönözni az édesvízre és a tengervízre vonatkozó jogszabályok végrehajtása során, a „forrástól a tengerig” megközelítéssel összhangban¹¹. Ezért ezt a jelentést a tagállamok által a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv alapján hozott második intézkedési program értékelésével szoros együttműködésben dolgozták ki, és azzal egyidejűleg teszik közzé. Különös figyelmet fordítottak az irányelvek végrehajtása során tett koordinációs erőfeszítésekre, valamint a víz-keretirányelv szerinti intézkedések és a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv szerinti célkitűzések elérése közötti kapcsolatokra.

2. VÍZGYŰJTŐ-GAZDÁLKODÁSI TERVEK ÉS ÁRVÍZKOCKÁZAT-KEZELÉSI TERVEK: AZ ELFOGADÁS KÖRÜLI JELENLEGI HELYZET ÉS JELENTÉSTÉTEL

Bár a tagállamoknak 2022 márciusáig kellett volna elfogadniuk a terveiket, sajnálatos módon sok közülük késve fogadta el azt. Ennek eredményeként a Bizottság a jogi követelményeket megsértő valamennyi tagállammal szemben jogi eljárást indított. Még ezen értékelés véglegesítéséig sem minden tagállam fogadta el vízgyűjtő-gazdálkodási tervét és árvíz-kockázat-kezelési tervét, és nyújtotta be azt a Bizottságnak¹². Éppen ezért ez a jelentés ezekre az országokra, illetve régiókra nem terjed ki.

A vízgyűjtő-gazdálkodási terv jelenlegi értékelésében nem szereplő hét tagállam Bulgária, Ciprus, Görögország, Málta, Portugália, Szlovénia és Írország, az árvíz-kockázat-kezelési terv jelenlegi értékelésében nem szereplő hat tagállam pedig Bulgária, Ciprus, Görögország, Málta, Portugália és Szlovákia. A vízgyűjtő-gazdálkodási terveikből és árvíz-kockázat-kezelési terveikből származó adatokat az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) Európai Vízügyi Információs Rendszerének (WISE) platformján¹³ történő elektronikus benyújtást követően teszik közzé. Emellett a Bizottság országspecifikus szolgálati munkadokumentumokat fog készíteni, amelyekben értékeli a terveket és országspecifikus ajánlásokat fogalmaz meg. Az adatok – amellett, hogy az EU biológiai sokféleségre és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló stratégiáinak végrehajtásával kapcsolatos

¹¹ A „forrástól a tengerig” megközelítés olyan irányítás kialakítására utal, amely fokozza az együttműködést és a koherenciát a forrástól a tengerig terjedő rendszer mentén, és csökkenti a kulcsfontosságú áramok (víz, szennyezés, üledék, anyagok, bióta, ökoszisztéma-szolgáltatások) megváltozását, ami mérhető gazdasági, társadalmi és környezeti javulást eredményez az édesvízi, part menti, partközeli, átmeneti és tengeri környezetekben. A megközelítés figyelembe veszi a forrástól a tengerig terjedő teljes rendszert, hangsúlyozva a felvízi és alvízi környezeti, társadalmi és gazdasági kapcsolatokat, valamint ösztönözve az ágazatok és szegmensek közötti koordinációt.

¹² 2023. szeptember 30-ig, az e jelentés esetébe figyelembe veendő határidőig, Bulgária, Ciprus, Görögország, Málta és Portugália elmulasztotta a vízgyűjtő-gazdálkodási terve és árvíz-kockázat-kezelési terve benyújtását. Szlovénia és Írország csak árvíz-kockázat-kezelési tervet, Szlovákia pedig csak vízgyűjtő-gazdálkodási tervet nyújtott be. Spanyolország nem nyújtott be vízgyűjtő-gazdálkodási tervet a Kanári-szigetekre vonatkozóan.

¹³ <https://water.europa.eu/freshwater>.

munka alapját képezik – a szennyezőanyag-mentesség figyelemmel kíséréséről és helyzetéről szóló 2026. évi jelentés részét fogják képezni.

3. MÓDSZERTAN ÉS AZ ADATOK ÖSSZEHASONLÍTHATÓSÁGÁVAL KAPCSOLATOS MEGFONTOLÁSOK

Mind a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek, mind az árvízkezelési-kezelési tervek átfogó dokumentumok, amelyek több száz vagy több ezer oldalnyi információt tartalmaznak, és amelyeket nemzeti nyelveken tesznek közzé. Értékelésük, amely több mint 20 nyelven elérhető, kiterjedt információk feldolgozásával jár, rendkívül nagy kihívást jelentő és összetett feladat. A Bizottság értékeléseinek minősége a tagállami jelentések minőségén alapul. A hiányos vagy elégtelen jelentés téves és/vagy hiányos értékelésekhez vezethet.

Az elektronikus jelentéstétel¹⁴ hiánya vagy az elektronikus jelentéstétel egyes tagállamok¹⁵ általi részleges benyújtása a WISE-adatbázisban¹⁶ még nehezebbé tette a Bizottság értékelését. Ez a helyzet részben az EEA jelentéstételi platformjának használata során a tagállamok által tapasztalt technikai nehézségeknek, részben pedig a vízzel kapcsolatos adatok digitalizálása terén a tagállamok által elért elégtelen előrehaladásnak tudható be. Ennek eredményeként a Bizottságnak értékelését olyan adatokra és információkra kellett alapoznia, amelyek részben digitális, könnyen összehasonlítható formátumban álltak rendelkezésre, illetve amelyeket részben a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekből, az árvízkezelési-kezelési tervekből és más releváns forrásokból manuálisan nyert ki.

A fentiekben túlmenően e jelentés olvasásakor figyelembe kell venni, hogy a 2022–2027-es időszakra vonatkozó jelenlegi vízgyűjtő-gazdálkodási terv értékeléséből származó eredményeknek az előző, 2016–2021-es időszak eredményeivel való összehasonlíthatósága az alábbiak szerinti különböző tényezők miatt akadályokba ütközik.

1. Egyes tagállamok komoly mértékben átminősítették víztesteik egy részét, illetve megváltoztatták azok körülhatárolását, ami egyes esetekben a teljes számuk jelentős változásához vezetett.
2. A megfigyelőrendszerek földrajzi lefedettségének jelentős javulása a tagállamokban csökkentette a korábban ismeretlen állapotú víztestek számát.
3. A tagállamok ellenőrzési programjaiban szereplő anyagok száma is nőtt¹⁷, emellett az előző jelentés óta egyes minőségi követelmények szigorúbbá váltak.

Az olyan szennyező anyagok kijelölésére és megfigyelésére vonatkozó eltérő nemzeti megközelítések, amelyek nem az egész EU-t, hanem csak néhány helyet érintenek (ún.

¹⁴ Az elektronikus jelentéstételi formanyomtatványt és a jelentéstételi útmutatót a tagállamok, az érdekelt felek és a Bizottság együtt dolgozták ki, a „közös végrehajtási stratégia” (CIS) elnevezésű együttműködési folyamat részeként.

¹⁵ Olaszország, Németország és Belgium esetében az elemzés részben befejezett elektronikus jelentéstételen alapult, amelyet egyes vízgyűjtő-gazdálkodási tervekhez benyújtott PDF-adatok egészítettek ki. Mivel Dánia, Finnország, Magyarország, Luxemburg, Lengyelország, Szlovákia és Svédország vagy nem, vagy csak sokkal később, a PDF-dokumentumok benyújtását követően nyújtotta be elektronikus úton az adatokat, elemzésük kizárólag (vagy többnyire) a PDF-dokumentumokon alapult.

¹⁶ <https://water.europa.eu/freshwater>.

¹⁷ Egyes tagállamok nemcsak a 2013-ban felvett 12 új elsőbbségi anyagot figyelték meg és vontak állapotértékelés alá (bár a megfelelési határidő csak 2027. december 22.), hanem az eredeti 33 elsőbbségi anyag körébe tartozó olyan anyagokat is, amelyeket korábban nem vizsgáltak, annak ellenére, hogy kellett volna.

„vízgyűjtő-specifikus szennyező anyagok”), jelentős hatással lehetnek az értékelési állapotra. A szennyező anyagok egy közös csoportján túlmenően egyes országok sokkal több anyagot ellenőriznek, mint mások.

4. MILYEN ÁLLAPOTBAN VANNAK AZ UNIÓS VIZEK?

E jelentésben a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek értékelése 20 tagállamra terjed ki. Ez az EU felszíni víztesteknek (folyók, tavak, átmeneti vizek és parti vizek) mintegy 90 %-át és az EU felszín alatti víztesteknek hasonló százalékát (azaz körülbelül 97 000 felszíni víztestet és 15 000 felszín alatti víztestet) teszi ki.

Az európai víztestek állapotával kapcsolatos további információk az EEA 2024. október 15-én közzétett, az európai vizek helyzetéről szóló 2024. évi jelentésében¹⁸ található. Meg kell azonban jegyezni, hogy az EEA-jelentés a tagállamoknak egy valamivel kisebb (19 uniós tagállam) és eltérő részalmazára terjed ki, mivel csak a WISE-nak benyújtott elektronikus adatokon alapul.

A tagállamok ismeretei a víztestek állapotáról nőttek. A legtöbb tagállamban jelentősen javult a megfigyelőrendszerek földrajzi lefedettsége, valamint a vizsgált biológiai és kémiai vízminőségi elemek száma. Emellett nőtt¹⁹ a tagállamok által megfigyelt elsőbbségi anyagok²⁰ száma, és a legutóbbi jelentés óta egyes esetekben szigorúbbá váltak a minőségi követelmények. Mindazonáltal egyes tagállamokban továbbra is hiányosságok tapasztalhatók bizonyos anyagok ellenőrzésében²¹, míg az elsőbbségi anyagok ellenőrzése során a tagállamok által alkalmazott módszerek közötti eltérések miatt az eredmények nem mindig összehasonlíthatók. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok sokkal többet tudnak víztesteik jellemzőiről és állapotáról. Mostanra korábban nem ismert vagy nem észlelt problémákat fedeznek fel, és ezek a felfedezések néha a víz rossz állapotára utalnak²². Mindazonáltal a víz-keretirányelv hatálybalépése után több mint két évtizeddel a 20 értékelt tagállam közül három felszíni víztesteknek túlnyomó többsége még mindig ismeretlen kémiai állapotú. Ezek Litvánia (a felszíni vizek 94,6 %-a ismeretlen állapotú), Dánia (92,5 %) és Észtország (82,7 %).

Ugyanakkor az értékelésből egyértelműen kiderül, hogy bár a víz-keretirányelv előír néhány közös elemet a megfigyeléshez, jelentős különbségek vannak a tagállamok között a

¹⁸ Az EEA 7/2024. sz. jelentése, *Europe's state of water 2024. The need for improved water resilience* (Európa vízügyi helyzete 2024: A vízgazdálkodás rezilienciája javításának szükségessége) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-state-of-water-2024>).

¹⁹ Egyes tagállamok nemcsak a 2013-ban hozzáadott 12 új elsőbbségi anyagot figyelték meg és használták fel állapotértékelésre (bár a megfelelési határidő csak 2027. december 22.), hanem az eredeti 33 elsőbbségi anyaghoz tartozó olyan anyagokat is, amelyeket korábban nem érintettek, annak ellenére, hogy kellett volna.

²⁰ A vízi környezetre vagy azon keresztül komoly kockázatot jelentő anyagok, amelyek jegyzékét a 2013-ban módosított környezetminőségi előírásokról szóló irányelv és a felszín alatti vizekről szóló irányelv tartalmazza.

²¹ A leggyakrabban kihagyott anyagok a rövid láncú klórozott paraffinok. A nem az összes ellenőrzési programban szereplő egyéb anyagok közé tartozott a diuron, a kinoxifen és a tributiltin. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben származó visszajelzések azt mutatták, hogy ezen anyagok kihagyásának fő oka az elemzés technikai kihívásaival vagy az elemzés elvégzéséhez rendelkezésre álló szabványok hiányával volt kapcsolatos.

²² A szennyezés üledékekben és élő fajokban való jelenlétének megfigyelése a hosszú távú trendértékelés céljából továbbra is eltérő a tagállamokon belül és a tagállamok között, és nagyrészt hiányos.

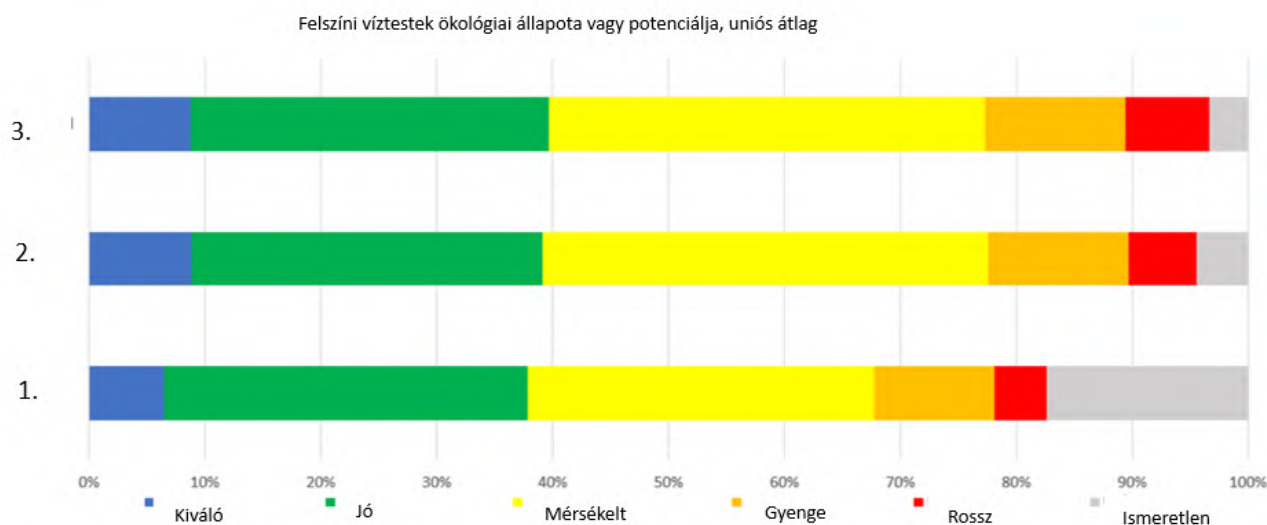
gyakorlatok, a megfigyelés gyakorisága és a mért paraméterek tekintetében. Ez komoly kihívást jelent az állapotértékelés összehasonlíthatósága szempontjából.

E különbségek mellett és az előrehaladás ellenére **továbbra is jelentős hiányosságok tapasztalhatók az ökológiai állapot ellenőrzésében**, mind a térbeli lefedettség, mind az értékelés megbízhatósága tekintetében. Ugyanígy sokat mondó megfigyelés, hogy a tagállamok a paraméterek empirikus vizsgálata helyett nagyon gyakran szakértői megítélést vagy hasonló terhelésnek kitett víztestek csoportjára való extrapolációt alkalmaznak.

Felszíni vizek: milyen az ökológiai állapotuk vagy ökológiai potenciáljuk?

A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a 2022–2027-es időszakra vonatkozó harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben szereplő, főként 2016–2021 közötti adatok alapján úgy tűnik, hogy az európai felszíni víztestek 39,5 %-a jó ökológiai állapotban van vagy jó ökológiai potenciállal rendelkezik²³. Ez az adat nagyjából megegyezik az ugyanezen országok által a 2016–2021-es időszakra vonatkozó, főként 2009–2015 közötti adatokat felhasználó második vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben jelentett adattal (39,1 %)²⁴. Ez összhangban van a nitrátirányelv megállapításaival, amely szerint uniós szinten a folyók 36 %-a, a tavak 32 %-a, a parti vizek 31 %-a, az átmeneti vizek 32 %-a, a tengervizeknek pedig 81 %-a eutróf²⁵.

1. ábra – Az uniós felszíni víztestek ökológiai állapot-értékelésének alakulása az első, a második és a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján (Forrás: WISE édesvízi információs rendszer és PDF-adatbányászat)

Míg néhány tagállamban korlátozott javulás figyelhető meg, más tagállamok arról számoltak be, hogy a jó vagy kiváló ökológiai állapotú vagy ökológiai potenciállal rendelkező felszíni víztestek aránya nem javult, vagy jelentősen csökkent. A jó ökológiai állapotú vagy ökológiai potenciállal rendelkező víztestek számának jelentős csökkenéséről számolt be Lengyelország

²³ A jó ökológiai állapot a jelentősen módosított, illetve mesterséges víztestek által elérendő cél.

²⁴ A WISE Édesvízi információs rendszerből származó adatok (<https://water.europa.eu/freshwater>).

²⁵ Lásd: Az Európai Bizottság 2021. évi jelentése a nitrátirányelv végrehajtásáról, 5. o., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC1000>.

(–22,9 %), Litvánia (–15,5 %), Szlovákia (–14,9 %), Csehország (–13,3 %), Horvátország (–9,1 %) és Észtország (–7,6 %). Lehetséges, hogy ez a csökkenés nagyrészt annak tudható be, hogy a tagállamok az előző ciklushoz képest sokkal jobban ismerik és jobban megértik a víztestek állapotát.

Annak ellenére, hogy a jó vagy kiváló ökológiai állapotban lévő víztestek százalékos aránya összességében korlátozott mértékben javult, biztató, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodási terv előző két ciklusához (2009–2015 és 2016–2021) képest bizonyos biológiai és kémiai minőségi paraméterek javultak. Ez a korábbi intézkedések végrehajtásának pozitív hatásait tükrözheti. Az EEA közelmúltbeli, a vizek helyzetéről szóló 2024. évi jelentése²⁶ azt mutatja, hogy a fitoplanktonok, a bentikus flóra és a gerinctelenek állapota javult a tavakban, és látható javulás tapasztalható a folyókban és az átmeneti vizekben élő bentikus gerinctelenek tekintetében. Azonban érdemes megjegyezni, hogy ezek a részleges javulások nem elegendők a víztestek általános állapotának javulásához, valamint a kapcsolódó egészségügyi és környezeti kockázatok csökkentéséhez. Ezenkívül ezeket a javulásokat sokszor figyelmen kívül hagyják, mivel a víz-keretirányelv a „one-out-all-out” („egy rossz, mind rossz”) megközelítést alkalmazza, ami azt jelenti, hogy egy víztest csak akkor érheti el a jó állapotot, ha valamennyi biológiai és kémiai minőségi elemet legalább „jónak” minősítenek.

Ezek a részleges és figyelmen kívül hagyott javulások – legalábbis részben – magyarázatot adhatnak arra, hogy a (2022–2027-es időszakra vonatkozó) harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben szereplő ökológiai állapotértékelés miért mutat általánosságban korlátozott javulást a (2016–2021-es időszakra vonatkozó) második vízgyűjtő-gazdálkodási tervet értékelő korábbi jelentéshez képest. Az előrehaladás hiánya az ismeretek és a pontosság fent említett növekedése mellett a mögöttes terhelések lehetséges növekedésének, a nem megfelelő intézkedéseknek és a tervezett intézkedések elindításában elért elégtelen előrehaladásnak is betudható.

Mindezek alapján nem meglepő, hogy a legtöbb tagállam azt jelezte, nem számít arra, hogy 2027-re valamennyi víztestük jó ökológiai állapotot vagy ökológiai potenciált ér el.

A tagállamok jelentős előrelépést értek el a különböző víztípusokra vonatkozó referenciafeltételek²⁷ meghatározása terén. Ezek a feltételek elengedhetetlenek a referenciaértékek meghatározásához és az emberi tevékenységek biológiai, fizikai-kémiai és hidromorfológiai elemekre gyakorolt hatásainak méréséhez. Emellett jelentős előrelépés történt uniós szinten az interkalibrációs eljárásnak²⁸ köszönhetően, amely harmonizálja a jó ökológiai állapot nemzeti osztályozásait. **Uniós szinten** azonban továbbra is **hiányosságok tapasztalhatók a harmonizáció terén**, ami akadályozza az általános állapotértékelés összehasonlítását.

Felszíni vizek: milyen a kémiai állapotuk?

A jó kémiai állapot elérése a **szennyezőanyag-mentesség felé** való elmozdulás egyik mutatója. Az előző jelentéstételi ciklushoz hasonlóan nagyon nagy különbség van a felszíni és a felszín alatti vizek között: ez utóbbiak gyakran jobban védettek.

²⁶ <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-state-of-water-2024>.

²⁷ A vízügyi keretirányelv úgy határozza meg az ökológiai rendszerre vonatkozó referenciafeltételeket, mint az emberi bolygatás hiányában vagy szinte teljes hiánya esetén érvényesülő feltételeket.

²⁸ HL L, 2024/721, 2024.3.8.: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/721/oj/hun>.

A harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben szolgáltatott információk azt mutatják, hogy 2021-ben a felszíni víztesteknek csupán 26,8 %-a volt jó kémiai állapotban, szemben a 2015. évi 33,5 %-kal. Ez jelentős romlást mutat.

Míg a jó állapotban lévő felszíni vizek aránya egyes tagállamokban stabil maradt vagy kismértékben javult 2015-höz képest, más tagállamokban csökkent, egyes esetekben pedig jelentősen csökkent. Utóbbi eset áll fenn például Litvániában (-98,7 %), Finnországban (-49,5 %), Lengyelországban (-34,2 %), Csehországban (-29,9 %), Hollandiában (-29,8 %), Szlovákiában (-26,3 %), Horvátországban (-11,4 %) és Lettországonban (-10,6 %).

Ez a romlás nagyrészt a „mindenütt előforduló, perzisztens, bioakkumulatív és mérgező” anyagok (uPBT-k) jobb ellenőrzésének és jobb ismeretének, a víztestek körülhatárolásában bekövetkezett jelentős változásoknak és egyes anyagokra vonatkozó szigorúbb előírásoknak tudható be.

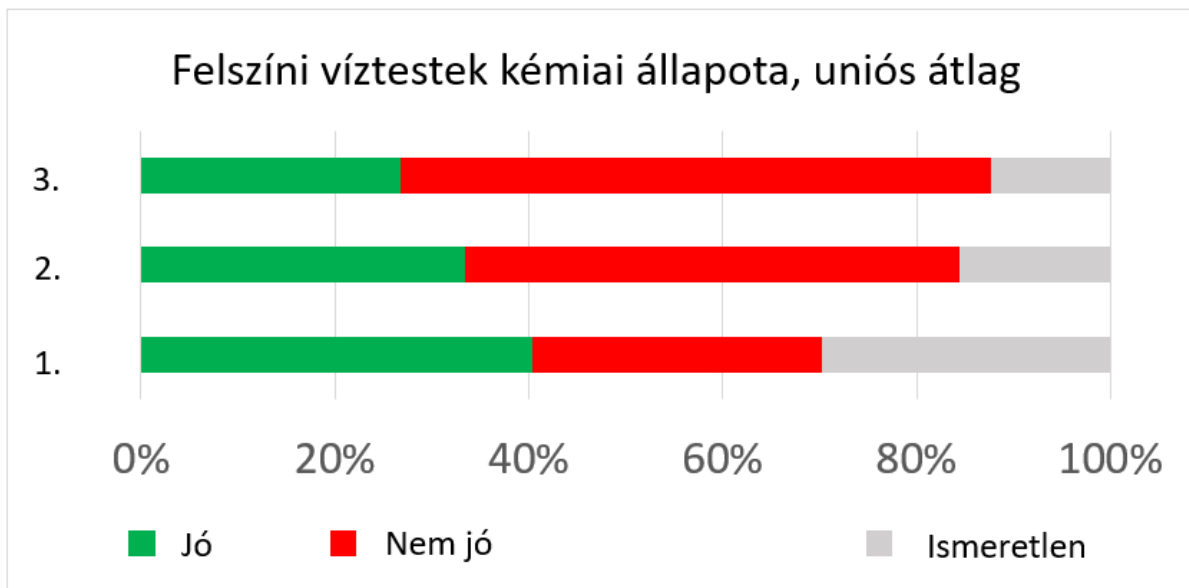
Ami a **felszíni vizeket** illeti, a megfelelés jelentős hiánya nagyrészt az uPBT-knek tudható be. E vegyületek közül a leggyakoribbak a **higany** és a **policiklusos aromás szénhidrogének** (PAH-ok). Ezek már most is nagy mennyiségben vannak jelen a korábbi szennyezések és az olyan új szennyezések miatt, amelyek a fosszilis és más tüzelőanyagok égetéséből származó légköri kibocsátások révén továbbra is a vízi környezetbe kerülnek. Az uPBT-k másik jelentős csoportja a **polibrómozott difenil-éterek** (PBDE-k), amelyeket gyakran használnak festékekben, műanyagokban, habszivacsokban, textíliákban, építőanyagokban és ipari folyamatokban. Ezek a „szokásos gyanúsítottak” nagyon meghatározó hatással vannak a kémiai állapot osztályozására, mivel a környezet csak korlátozott mértékben képes megtisztítani saját magát ezektől a nagyon gyakori és a környezetben tartósan megmaradó szennyező anyagoktól. Ezen uPBT-vegyületek nélkül a felszíni víztestek 81 %-a jó kémiai állapotot ért volna el, ami nagyjából megegyezik az előző jelentéstételi ciklusban mérttel.

A környezetminőségi követelmények túllépését és a jó kémiai állapot elérésének elmulasztását okozó egyéb anyagok tagállamonként eltérőek. A **fémek** (pl. ólom, kadmium, nikkel, amelyek jellemzően a bányászati hulladékhoz, a települési és ipari szennyvízhez és a városi lefolyáshoz kapcsolódnak), a **biocidok** és **peszticidek** (tributiltin, klórpiprifosz) és **egyed, a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagok** (pl. hexaklórbenzol) azonban továbbra is gyakran szerepelnek azon anyagok listájának élén, ami a jó állapot el nem éréséhez vezet, még akkor is, ha ezen anyagok némelyikének használata évek óta be van tiltva.

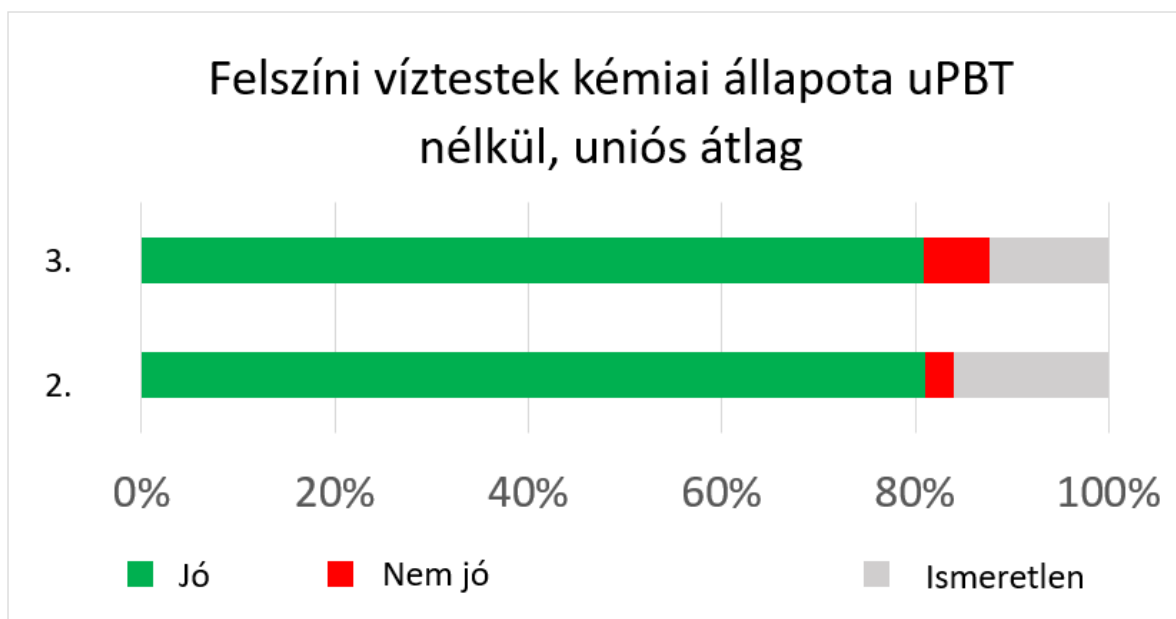
Meg kell jegyezni, hogy továbbra is az uPBT-k felelősek azért, hogy a tengeri területek 80 %-a nem éri el a szennyező anyagokat illetően a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv szerinti jó környezeti állapotra vonatkozó célkitűzést²⁹.

²⁹ A Bizottság jelentése: A szennyezőanyag-mentesség figyelemmel kíséréséről és helyzetéről szóló első jelentés. Pályamodellek a tisztább európai levegő, víz és talaj felé (COM(2022) 674 final, 2022.12.8.).

2. ábra – Az uniós felszíni víztestek kémiai állapot-értékelésének alakulása az első, a második és a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján (Forrás: WISE édesvízi információs rendszer és PDF-adatbányászat)

3. ábra – Az uniós felszíni víztestek kémiai állapot-értékelésének alakulása a második és a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján (Forrás: WISE édesvízi információs rendszer és PDF-adatbányászat)

Felszín alatti víztestek: milyen a kémiai állapotuk?

Ami a **felszín alatti víztesteket** illeti, a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervben szereplő információk alapján 2021-ben a felszín alatti víztestek 86 %-a volt jó kémiai állapotban. Ez enyhe javulást jelent az országok ugyanezen csoportja esetében 2015-ben mért 82,2 %-hoz képest.

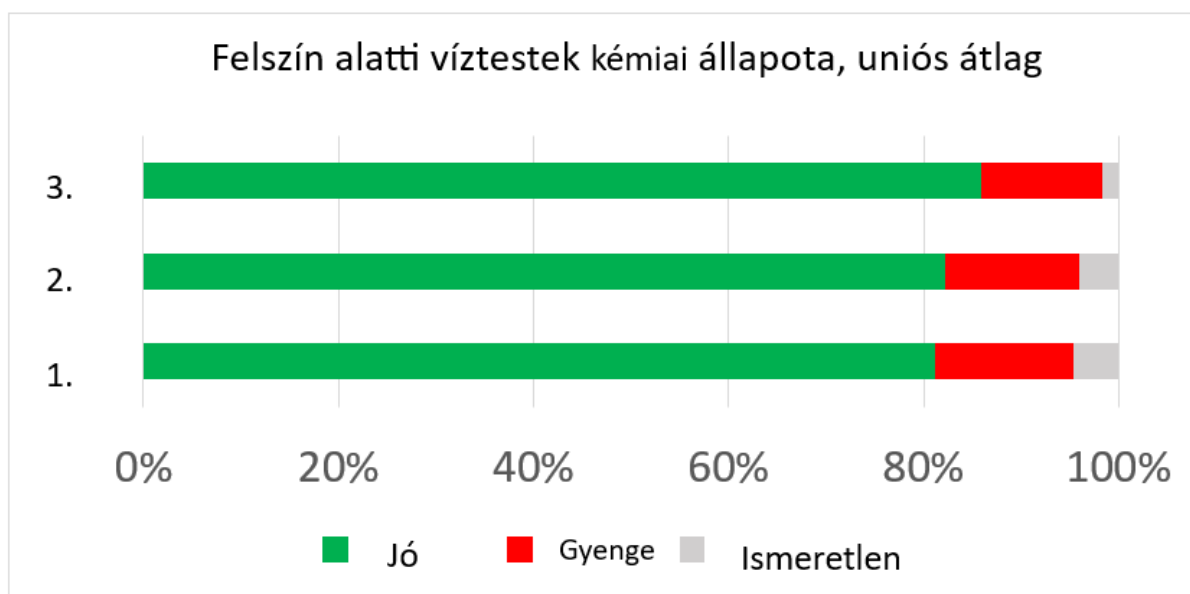
A leggyakrabban jelentett, gyenge kémiai állapothoz vezető szennyező anyagok a **nitrátok**³⁰. Ezek főként az intenzív mezőgazdaságból és állattenyésztésből származnak, a műtrágyák és a hígtrágyák/trágyák helytelen vagy túlzott használatának köszönhetően, amelyek mindegyike tartalmaz nitrogént és foszfort. 20 tagállam közül 17 esetében ez a helyzet. Csak Észtország, Lettország és Litvánia nem jelentette, hogy a nitrátok a felszín alatti vizek kémiai állapotromlását okozzák. A **növényvédő szerek** és metabolitjaik felelősek azért, hogy kilenc tagállamban (Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Észtország, Franciaország, Luxemburg, Hollandia és Spanyolország) nem sikerült elérni a jó kémiai állapotot. A **foszfát** és az **ammónium**, amelyek szintén főként az intenzív mezőgazdaságból és állattenyésztésből származnak, szintén gyenge kémiai állapothoz vezetnek, és különösen olyan országokban gyakorolnak súlyos hatást, mint Szlovákia és Csehország.

A gyenge kémiai állapotú felszín alatti víztestek kisebb arányát (néhány tagállam szerint kevesebb mint 10 %-át) okozó egyéb anyagok közé tartoznak a természetben előforduló szennyező anyagok, például a klorid, a szulfát, a kálium, a vas és a teljes szerves szén. Az

³⁰ Az EEA szerint az uniós felszín alatti víztestek átlagos nitrátkoncentrációja 2021 óta nem változott jelentősen (EEA, 2023).

ipari oldószereket, a PAH-okat, a(z) elsősorban üzemanyag-adalékanyagként használt) metil-terc-butil-étert (MTBE) és az anionos felületaktív anyagokat (ezek a szappanokban és a mosó- és tisztítószerekben gyakoriak) ritkábban említik a gyenge állapot okaként (de Finnország, Franciaország, Olaszország és Lettország erről számolt be).

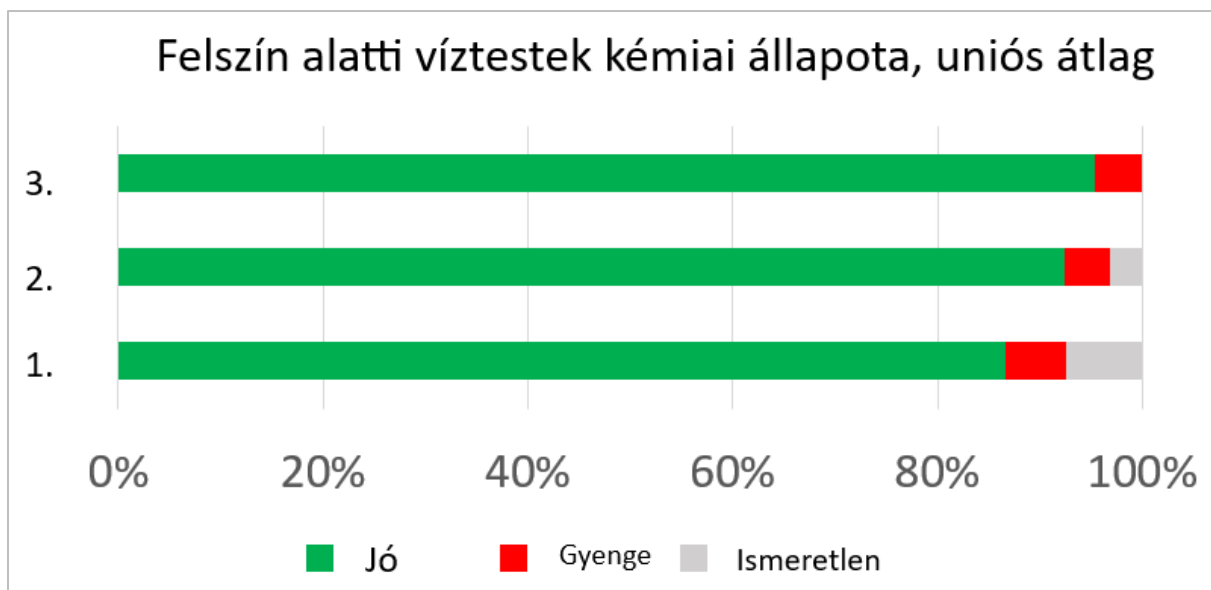
4. ábra – Az uniós felszín alatti víztestek kémiai állapot-értékelésének alakulása az első, a második és a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján (Forrás: WISE édesvízi információs rendszer és PDF-adatbányászat)

A felszín alatti víztestek mennyiségi állapota – elegendő vízzel rendelkeznek?

Összehasonlítva a felszín alatti vizek mennyiségi állapotát a tagállamok ugyanezen csoportjában, biztató, hogy némi javulás figyelhető meg: 2016–2021-ben a felszín alatti víztestek 95 %-a volt jó állapotban, szemben a 2009–2015-ös 92,4 %-kal. A közölt adatok azt mutatják, hogy az EU tartalékainak nagy részét kitevő felszín alatti víztestek utánpótlása többnyire biztosítottnak tűnik. Bár ez arra utalhat, hogy az éghajlatváltozás (még) nem érintette az EU felszín alatti vizeit, hangsúlyozni kell, hogy nem minden tagállam veszi megfelelően figyelembe a felszín alatti vizektől függő ökoszisztémák szükségleteit, és hogy ez a 2021-es kép nem tükrözi az ezt követő évek – amelyek az évszázad legszárazabb évei voltak – hatásait.

5. ábra – Az uniós felszín alatti víztestek mennyiségi állapot-értékelésének alakulása az első, a második és a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján (Forrás: WISE édesvízi információs rendszer és PDF-adatbányászat)

Mindazonáltal az e jelentésben tárgyalt 20 tagállam között jelentős földrajzi különbségek vannak (lásd: 6. ábra).

6. ábra – A felszín alatti víztestek 2021. évi mennyiségi állapotának áttekintése tagállamonként

Az azonosított esetek 84 %-ában a felszín alatti víztestek nem érték el a jó mennyiségi állapotot, mivel több vizet vesznek ki a víztartó rétegből, mint annak természetes utánpótlódási kapacitása. A jó mennyiségi állapot besorolás el nem érésének további okai a sósvízbetörés (25 %), a felszín alatti víztestekhez kapcsolódó vízi ökoszisztémákra gyakorolt hatások (20 %) és a függő szárazföldi ökoszisztémákra gyakorolt hatások (9 %).

A harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekhez szinte valamennyi jelentésvető tagállam³¹ végzett vízmérleg-értékelését³², és a legtöbbjük a hosszú távú tendenciákat is értékelte. A

³¹ Luxemburg kivételével, ahol az eljárás folyamatban van.

felszín alatti vizekről szóló irányelv rendelkezéseivel ellentétben azonban a felszín alatti víztestek mennyiségi állapotának értékelésekor a tagállamok nem mindig veszik figyelembe a **felszín alatti vizekhez kapcsolódó vízi ökoszisztémák és a felszín alatti vizektől függő szárazföldi ökoszisztémák** szükségleteit. Ez jelentős hiányosság, mivel a felszín alatti vizek szintjét megváltoztató emberi tevékenységek jelentősen befolyásolhatják a felszíni víztestek állapotát, vagy értékes ökoszisztémákat, például vizes élőhelyeket károsíthatnak.

Az elmúlt három végrehajtási ciklus során a tagállamok arról számoltak be, hogy a felszín alatti vizek nagy része jó mennyiségi állapotban van. Ez azonban ellentétben áll a vízhiány fokozódásával az EU egész területén, valamint azzal a megfigyeléssel, hogy a közszolgáltatások és az öntözés forrásaként egyre inkább a felszín alatti víztestekre támaszkodnak, ami a vízkivételek növekedéséhez vezet³³. Ez hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a tagállamok jobban alkalmazzák a mennyiségi állapot értékelésére elfogadott módszereket, megfelelően figyelembe véve a szezonális változásokat és az éghajlatváltozás gyorsuló hatásait, kevésbé támaszkodva eközben a múltbeli tendenciákra, és teljes mértékben figyelembe véve a felszín alatti vizek szerepét a folyók és az ökoszisztémák ellátásában. A kizárólag a felszín alatti vizek szintjén alapuló értékelés nem elegendő³⁴. A helyzet azt is jelzi, hogy – az EEA javaslatának megfelelően – szükség lehet a meglévő módszerek felülvizsgálatára.

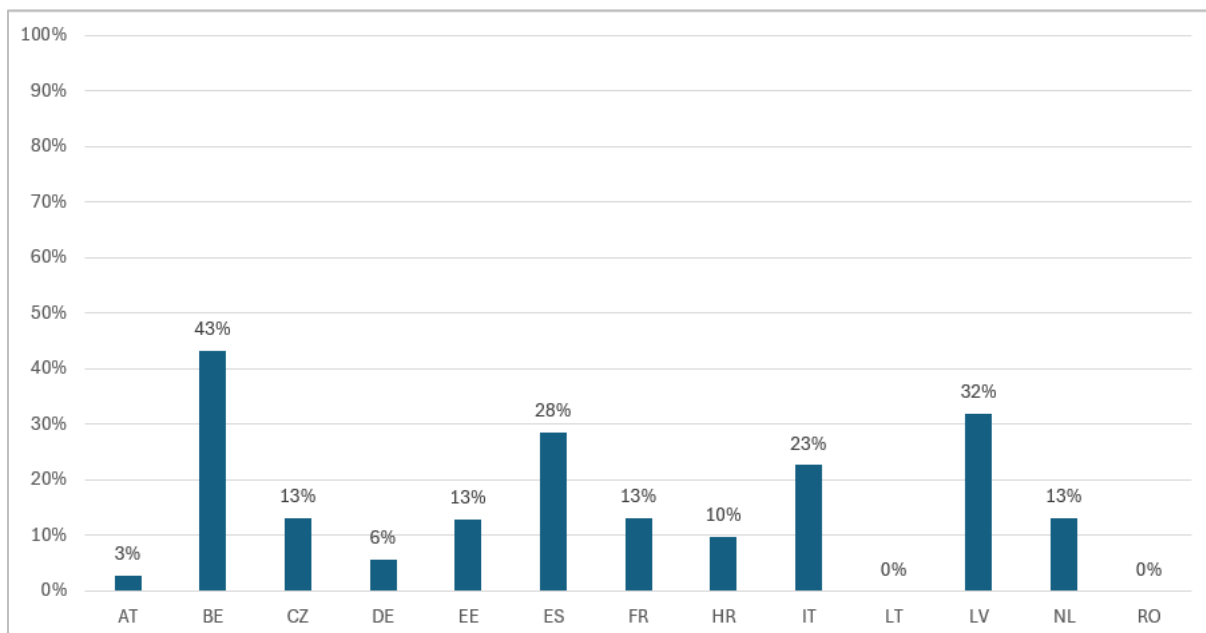
Számos tagállam a helyzet romlására számít, mivel előrejelzésük szerint azon felszín alatti víztestek száma, amelyek esetében fennáll annak a kockázata, hogy 2027-ig nem érik el a jó mennyiségi állapotot, egyes esetekben igen jelentősen növekedni fog (lásd az alábbi 7. ábrát).

³² A vízmérleg az elosztásra rendelkezésre álló vízmennyiség, amelyet egy adott vízgyűjtő vagy részvízgyűjtő területén a beáramlások mínusz a kiáramlások összege alapján számolnak ki.

³³ Az EEA szerint a felszín alatti vizek aránya a teljes vízkivételen belül a 2000. évi 19 %-ról 2019-re 23 %-ra nőtt.

³⁴ Lásd a közös végrehajtási stratégia 18. sz. iránymutató feljegyzését.

7. ábra – Azon felszín alatti víztestek százalékos aránya, amelyek esetében a tagállamok beszámolója szerint fennáll annak a kockázata, hogy 2027-ig nem érik el a jó mennyiségi állapotot (csak az e-jelentést alkalmazó országok)

- **1. háttérmagyarázat: Miért van még mindig messze az EU a víz-keretirányelv célkitűzéseinek elérésétől?**
- Az évek során a víz-keretirányelv végrehajtása fokozatosan javította az uniós folyók, tavak, átmeneti vizek, parti tengervizek és felszín alatti vizek állapotának ismeretét és megértését. Ezek a jobb ismeretek részben megmagyarázzák a fent vázolt tendenciák egy részét.
- Amint azonban azt a víz-keretirányelv 2019. évi célravezetőségi vizsgálata³⁵ jól dokumentálta, számos tényező játszott és játszik továbbra is szerepet a víz-keretirányelv hatékony végrehajtásának akadályozásában, és járult hozzá ahhoz, hogy a víz-keretirányelv bevezetése óta összességében lassú legyen az előrehaladás. E tényezők a következőket foglalják magukban:
 - a terhelések, valamint a tagállamok sajátos körülményeinek megfelelő irányítási keret létrehozásához szükséges erőfeszítések késedelmes azonosítása vagy alábecslése,
 - a víztestekre nehezedő általános terhelés – különösen a diffúz szennyezéssel (a pontszerű forrásból származó szennyezés kezelésének viszonylagos sikerétől eltérően) és az élőhelyek pusztulásával összefüggő terhelések elégtelen csökkentése (amihez nagyon nagy szükség lenne a múltbeli terhelések – többek között a hidromorfológiai változások és a korábbi szennyezések – kezelésére irányuló helyreállító intézkedésekre),
 - a hatékony szakpolitikai intézkedések lassú bevezetése, mivel a tagállamok intézkedési programjai gyakran nem alapulnak kellő mértékben a terhelések és hatások elemzésén, és hajlamosak olyan egyszerű technológiai megoldásokra támaszkodni, amelyek

³⁵ SWD(2019) 439 final, 116. o.

kezelik a pontszerű forrásból származó szennyezést, de a szennyezés egyéb forrásaival nagyrészt nem foglalkoznak,

- a vonatkozó szakpolitikák közötti korlátozott összhang, mivel a víztestek jó állapota döntően attól is függ, hogy a vízügyi célkitűzéseket beépítik-e más szakpolitikai területekbe, például a mezőgazdaságba, az energetikába és a közlekedésbe,
- a vizek jó állapotának elérésére irányuló intézkedéseket más gazdasági tevékenységektől eltérően nem részesítik előnyben,
- a víz-keretirányelv célkitűzéseinek eléréséhez elegendő mértékben végrehajtott kiegészítő intézkedések helyett túlnyomórészt az alapintézkedésekre³⁶ való támaszkodás,
- az idő, amíg a természet reagál az intézkedésekre, mielőtt a várt eredmények bekövetkeznek,
- az éghajlatváltozás egyre inkább érezhető hatásai (azaz a vízhőmérséklet emelkedése),
- a finanszírozás hiánya és az adminisztratív kapacitás korlátai.

5. IRÁNYÍTÁS ÉS TÖBB TERÜLETET ÉRINTŐ SZEMPONTOK

A megfelelő irányítás elengedhetetlen, hogy zökkenőmentes működjenek a tagállamok összetett vízgazdálkodási rendszerei, amelyek számos különböző közigazgatási szint és érintett fél bevonására támaszkodnak. Valamennyi tagállam kijelölte **illetékes hatóságait** minden egyes vízgyűjtő kerület tekintetében. Ezekben a kerületekben gyakran több hatóság is érintett, amelyek a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek különböző aspektusaiért felelnek. Hasonlóképpen valamennyi tagállam kijelölte az árvízvédelmi irányelv tekintetében illetékes hatóságokat. Ezek eltérhetnek a víz-keretirányelv alapján kijelöltektől, és egyes tagállamokban az árvízvédelmi irányelvvel összhangban azonosított igazgatási egységek nem azonosak a vízgyűjtő kerületekkel.

Az árvízvédelmi irányelv előírásainak megfelelően számos tagállam jelezte, hogy az árvíz-kockázat-kezelési terveket és a vízgyűjtő-gazdálkodási terveket összehangolt módon és néha egyszerre dolgozták ki³⁷. A tagállamok túlnyomó többsége közös konzultációt folytatott vízgyűjtő-gazdálkodási terveivel és árvíz-kockázat-kezelési terveivel összefüggésben³⁸, néhány tagállam pedig egyetlen tervbe foglalta a két tervet. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv intézkedési programja tekintetében egyértelműen egyenlőtlen a helyzet a tagállamok között. Csak néhány tagállam esetében látszik az egyértelmű koordináció a víz-keretirányelv és a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv intézkedési programjainak kidolgozása során a folyamat, a tartalom és az ugyanarra a terhelésre adott válaszok következetessége tekintetében. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvnek a második intézkedési programokra vonatkozó párhuzamos jelentése ugyancsak hasonlóan kevés

³⁶ Különösen a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvre és a nitrátirányelvre, amelyek a víz-keretirányelv intézkedési programjaiban „alapintézkedéseként” jelennek meg.

³⁷ Összességében a 21 tagállam közül 15 tagállam meggyőzően bizonyította, hogy biztosított volt a víz-keretirányelvvel való koordináció, míg a többi 6 tagállam legalább némi bizonyítékkal rendelkezett.

³⁸ Ami az árvíz-kockázat-kezelési tervek és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek tervezeteiről folytatott közös konzultációkat illeti, 15 tagállam számolt be arról, hogy lefolytatta azokat, szemben a 13 tagállammal az előző ciklusban.

koordinációra utal³⁹. Ezért ez egy olyan terület, ahol a tagállamoknak fokozniuk kell a „forrástól a tengerig” megközelítés végrehajtására irányuló erőfeszítéseiket.

A **koordinációs mechanizmusok** – bár összességében léteznek – többnyire elégtelennek tűnnek a különböző kormányzati szintek közötti teljes szinergiák és a megfelelő következetesség biztosításához (pl. nem kellően harmonizált megközelítések a víz-keretirányelv szubnacionális szintű végrehajtásához). Az egyéb ágazati politikákkal (pl. mezőgazdaság, energia) való koordináció szintén elégtelen, különösen a legjelentősebb terhelések kezeléséhez szükséges intézkedések tekintetében. Annak ellenére, hogy a víz-keretirányelv és más környezetvédelmi jogszabályok megfelelő végrehajtása és érvényesítése az illetékes környezetvédelmi hatóságok felelőssége, alapvető fontosságú a víz-keretirányelv célkitűzéseinek az ágazati politikákba és finanszírozási eszközökbe (például a KAP-ba) való hatékonyabb integrálása. Ez azt jelenti, hogy a KAP által támogatott beavatkozásokat össze kell hangolni a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben szereplő intézkedésekkel.

A legtöbb tagállam figyelemre méltó erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy különböző konzultációs csatornák és mechanizmusok alkalmazásával ösztönözze a **nyilvánosság részvételét és az érdekelt felek aktív bevonását** vízgyűjtő-gazdálkodási terveik és árvízkezelési terveik kidolgozásába. Összességében a legtöbb tagállamban az érdekelt felek széles köre vett részt a konzultációban. Számos terv azonban nem fejt ki, hogy a beérkezett észrevételeket hogyan vették figyelembe, és hogy a megkérdezetteket tájékoztatták-e arról, hogy véleményüket hogyan fontolták meg. Az ilyen átlátható kommunikáció növelné a tervek iránti kollektív felelősséget.

Terhelések

A felszíni víztesteket érő legjelentősebb terhelések⁴⁰ valamennyi jelentéskészítő tagállamban a következők: a **légtéri lerakódásból származó szennyezés** (a víztestek 59 %-át érinti), a mezőgazdasági célú lecsapolásból és öntözésből, a vízenergia-termelésből, az árvízvédelemből, a hajózásból vagy az ivóvízellátásból eredő **hidromorfológiai változások** (57 %), valamint a **mezőgazdaságból származó szennyezés** (32 %). További fő terhelések az EU-ban a **települési szennyvíz kibocsátása** (14 %), a **szennyvízelvezető rendszerhez nem kapcsolódó kibocsátások** (9 %) és a többcélú **víz kivétel** (9 %). A vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben leggyakrabban azonosított egyéb terhelések a **városi lefolyásokból** (8 %), a **csapadékvíz-túlsordulásból** (5 %) és az **ipari létesítmények kibocsátásaiból** (6 %) származó szennyezés. Meg kell jegyezni, hogy ugyanaz a víztest többféle terhelésnek is ki lehet téve, így a terhelések összege nem 100 %-ot tesz ki.

Sajnálatos módon az EU víztesteinek 13 %-át továbbra is azonosítatlan antropogén terhelések sújtják, ezért továbbra is fennáll a lehetőség az ismeretek bővítésére ezen a területen. A bejelentett víztesteknek csak 10 %-ában nem azonosítottak jelentős terhelést.

³⁹ A Bizottság jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a 2008/56/EK irányelv 17. cikke alapján aktualizált tagállami intézkedési programok bizottsági értékeléséről COM(2025) 3 és a kapcsolódó SWD(2025) 1 bizottsági szolgálati munkadokumentum.

⁴⁰ A WISE édesvízi adatai alapján, a 20 tagállamból 18 olyan tagállamot lefedve, amelyek adatai 2024 júniusától elektronikusan rendelkezésre állnak.

Amint azt számos jelentés is mutatja, egyre nagyobb az – uniós⁴¹ és nemzeti szinten gondot okozó – **idegenhonos inváziós fajok** által az európai édesvízi és tengeri ökoszisztémákra gyakorolt terhelés⁴². Annak ellenére, hogy ezek a fajok közvetlen hatást gyakorolhatnak a jó ökológiai állapot elérésére, úgy tűnik, hogy ezt a terhelést alábecsülték, és a bejelentett víztesteknek csak 2,2 %-ában azonosították. Az idegenhonos inváziós fajokra vonatkozó információk és a probléma kezelésére hozott intézkedések igen gyakran hiányoznak a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekből, illetve nem kellően részletesek.

Bár a jelentések szerint az EU **felszín alatti víztesteinek** 71 %-a nincs kitéve jelentős terhelésnek, közel 30 %-ukat többféle terhelés sújtja. Ide tartozik különösen az érintett felszín alatti víztestek 59 %-át érintő **diffúz mezőgazdasági szennyezés** (pl. növényvédő szerek és műtrágyák), a **közüzemi vízellátási** (25 %), a **mezőgazdasági** (22 %), az **ipari felhasználási** (12 %) és az **egyéb** (12 %) **célú vízkivétel**. Az egyéb forrásokból származó diffúz szennyezések, nevezetesen a **városi lefolyás** (16 %) és a **szennyvízhálózatához nem kapcsolódó kibocsátások** (6 %) szintén jelentős terhelések, csakúgy, mint a **szennyezett vagy elhagyott ipari területekből** származó szennyezés (17 %) és a **korábbi szennyezések** (13 %).

Intézkedési programok

A kép árnyaltabb a tagállamok által e terhelés megelőzése vagy korlátozása érdekében kidolgozandó intézkedési programok elemzése tekintetében.

A második vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben bejelentett intézkedések jelentős részét nem hajtották végre. A korábbiakhoz hasonlóan legjelentősebb akadályként az intézkedések elégtelen finanszírozását jelölték meg (86 %), amelyet a váratlan késedelmek (81 %), a megfelelő nemzeti mechanizmusok, például a nemzeti szabályozások és a még el nem fogadott egyéb intézkedések hiánya (70 %) és irányítási problémák (57 %) követték. Az egyes intézkedések végrehajtásához szükséges földterületek megszerzésével kapcsolatos nehézségek is rendszeresen felmerülnek, mint kulcsfontosságú kihívás.

A 2022–2027-es vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben bemutatott harmadik intézkedési programok azt mutatják, hogy a tagállamok továbbra is eltérő megközelítéseket alkalmaznak a tervezés és a jelentéstétel tekintetében. Az intézkedési programok gyakran meglehetősen hosszú intézkedéscsomagot tartalmaznak, de úgy tűnik, hogy több kulcsfontosságú elemet nem foglalnak magukban. Nevezetesen, nem szerepel bennük annak egyértelmű értékelése, hogy a jó állapot elérése érdekében milyen szakadékokat kell áthidalni. Nem áll rendelkezésre elegendő információ az intézkedéseknek az előírt költséghatékonysági elemzésen alapuló prioritizálásáról sem. A tervezett intézkedések költségei és finanszírozása gyakran hiányoznak. Mivel a tagállamok gyakran azzal érvelnek, hogy finanszírozási nehézségekkel szembesülnek, ez arra utal, hogy az intézkedési programok végrehajtásához szükséges forrásokat nem mindig biztosítják előre. Ez gyengíti az intézkedési programok hatékonyságát.

⁴¹ Az idegenhonos inváziós fajok betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről szóló, 2014. október 22-i 1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletben felsoroltak szerint.

⁴² Például Cid, N. és Cardoso, A. C., 2013, European freshwater alien species, „Global Freshwater Biodiversity Atlas” (Európai édesvízi idegen fajok: az édesvízi biológiai sokféleség globális atlasza) (atlas.freshwaterbiodiversity.eu) című tanulmánya szerint az édesvízi idegenhonos inváziós fajok száma hétszeresére nőtt az elmúlt 100 évben.

6. A HÁRMAS KÖRNYEZETI VÁLSÁG KEZELÉSE

6.1. A SZENNYEZŐANYAG-MENTES FOLYÓK, TAVAK, PARTI VIZEK ÉS FELSZÍN ALATTI VIZEK FELÉ

6.1.1. Milyen intézkedések történnek a mezőgazdaságból származó szennyezés ellen?

A **mezőgazdaságból** származó diffúz szennyezés az uniós víztestekre nehezedő egyik fő szennyezési nyomás, amelyet szinte valamennyi vízgyűjtő területben valamennyi jelentésvető tagállam azonosított, és amely mind a felszíni, mind a felszín alatti víztesteket érinti. Ez alapvetően a fenntarthatatlan talajgazdálkodási gyakorlatoknak, valamint egyrészt a nitrogént tartalmazó műtrágyáknak és hígtrágyáknak/trágyáknak a vízben nitrátokat eredményező túlzott és nem megfelelő használatának, másrészt a növényvédő szerek és más veszélyes anyagok túlzott és nem megfelelő használatának tudható be. A fenti 2. szakaszban leírtak szerint a nitrátok a felszín alatti víztestek legjelentősebb szennyező anyagai, emellett eutrofizálódást okoznak a felszíni víztestekben is. Ez összhangban van az uniós tengeri régiók tápanyagterhelésére vonatkozó megállapításokkal, amelyek azt mutatják, hogy a Fekete-tenger kivételével valamennyi régió esetében a legnagyobb tengeri nitrogénforrás a mezőgazdaságból származik⁴³. A foszfor esetében árnyaltabb kép rajzolódik ki, ahol a szennyvíz a legnagyobb, a mezőgazdaság pedig a második legnagyobb szennyező.

Bár az 1990-es évekhez képest jelentős javulás figyelhető meg, és a legtöbb tagállam és mezőgazdasági termelő jelentős erőfeszítéseket tett a vizek tápanyagvesztésének csökkentése érdekében, az édesvizek minőségére vonatkozó adatok azt mutatják, hogy az eredmények stagnálnak. Ez azt jelzi, hogy a tápanyagkoncentráció csökkenő tendenciájának megfordításához radikálisabb intézkedésekre van szükség, amelyek elfogadása politikailag nehéz lehet. A jelenlegi intézkedések továbbra sem elegendők a nitrátirányelv és a víz-keretirányelv célkitűzéseinek eléréséhez, közel 35, illetve 25 évvel elfogadásuk után. Ez a tengeri környezetben is megfigyelhető, különösen a Balti-tengeren, ahol a legnagyobb az olyan part menti vizek aránya, ahol a tápanyagviszonyok problémát jelentenek (58 %). Eutrofizáció az Északi-tenger déli részén, Franciaország északnyugati partja mentén és a Földközi-tengeren a folyami kiáramlások közelében is előfordul. Ugyanakkor a Balti-tengeren és a Fekete-tengeren kiterjedt oxigénszegény területek figyelhetők meg, amelyeket az eutrofizáció, a természetes körülmények és az éghajlatváltozás hatásai miatti magasabb vízhőmérséklet okoz.

Ez a stagnálás azzal magyarázható, hogy a legtöbb tagállamban korlátozott előrelépés történt a **menyiségi hiányfelmérések** kidolgozása terén, amelyek alapján meghatározható, hogy miként csökkenthető a **tápanyag-** és **peszticid**-terhelés. A Bizottság ezt az ajánlást az előző ciklusban tette, de csak kevés tagállam mutatta be a tápanyagterhelés csökkentését, és még kevesebb tagállam számolt be arról, hogy elvégezte az eddig hozott intézkedések hatékonyságának értékelését.

Ugyanakkor világos és biztató tendencia **az ökológiai gazdálkodás alá vont mezőgazdasági területek arányának folyamatos növekedése az EU-ban**, ami általában alacsonyabb tápanyag- és peszticidszennyezést eredményez. Az elfogadás üteme azonban tagállamonként

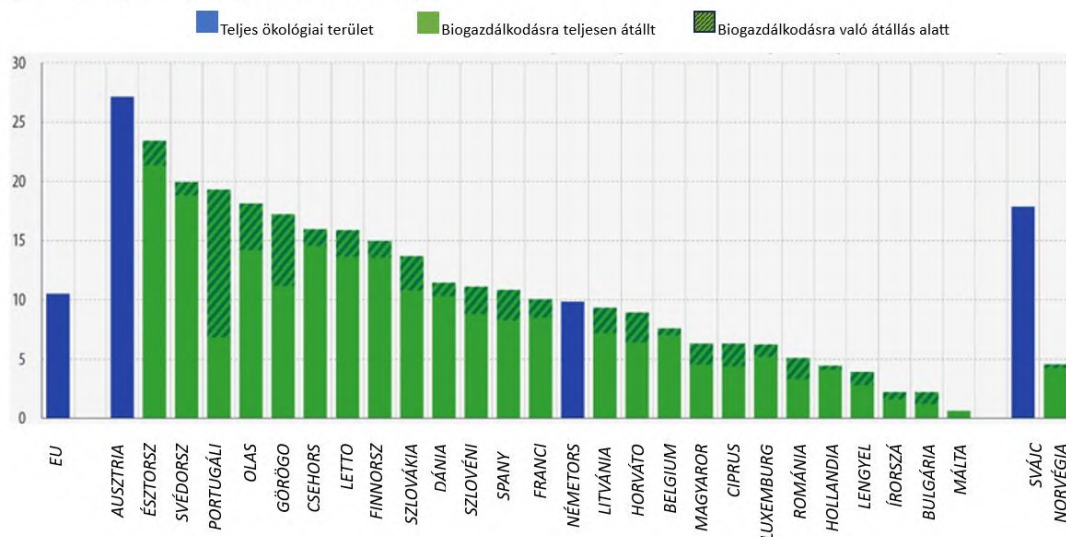
⁴³ [Jelentés a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv végrehajtásáról \(europa.eu\)](http://europa.eu).

eltérő: a teljes mezőgazdasági termelés közel 30 %-ától Ausztriában a kevesebb mint 1 %-áig terjed Máltán (lásd az alábbi 8. ábrát).

8. ábra – Az ökológiai gazdálkodás alá vont teljes mezőgazdasági hasznosítású terület aránya 2022-ben tagállamonként (Forrás: EUROSTAT 2024)⁴⁴

Ökológiai terület, 2022

(részesezés a teljes mezőgazdasági hasznosítású területből, %)

Franciaország, Portugália és Szlovákia: becslés. Ciprus és Montenegró: ideiglenes. Ausztria: közvetlenül a Szövetségi Mezőgazdasági, Erdészeti, Regionális és Vízgazdálkodási Minisztériumtól származó adatok. Norvégia: 2021

Az alapintézkedése általában érvényben vannak, de nem minden tagállam értékeli, hogy a tervezett intézkedések elegendőek lesznek-e a jó állapot fokozatos eléréséhez. Azokban az esetekben, ahol hiányértékelést végeztek, a tagállamok arról számolnak be, hogy az intézkedések „nem szüntetik meg teljes mértékben” a hiányt, ami a tápanyag- és peszticidszennyezés 2027-ig történő csökkentéséhez szükséges. Ez összhangban van a Bizottság korábbi, többek között a nitrátirányelv alapján tett megállapításaival.

Emellett a kötelező intézkedések a vonatkozó uniós jogszabályokban⁴⁵ és a 2014–2022-es közös agrárpolitika (KAP) keretében alkalmazandó követelményekben (kölsönös megfeleltetés és zöldítés) meghatározottakra korlátozódnak.

Úgy tűnik, hogy sok tagállam elsősorban akkor ír elő korlátozásokat a növényvédő szerek használatára, amikor az ivóvíz kinyerésére használt víztestek állapotának javítására van szükség. A víz-keretirányelv végrehajtásából eredő, a mezőgazdasági termelőkre vonatkozó ilyen kötelező követelményeket a KAP támogathatja az úgynevezett víz-keretirányelv szerinti kifizetések keretében, de ezt az eszközt továbbra sem használják ki kellőképpen⁴⁶.

⁴⁴ [EU organic farming: 16.9 million hectares in 2022 \(Uniós ökológiai gazdálkodás: 16,9 millió hektár 2022-ben\) - Eurostat \(europa.eu\).](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1)

⁴⁵ Különösen a nitrátirányelv, a növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló rendelet (1107/2009/EK rendelet) és a fenntartható használatról szóló irányelv (2009/128/EK).

⁴⁶ Négy tagállam (Ausztria, Dánia, Luxemburg és Spanyolország) támogatta ezeket a kifizetéseket a vidékfejlesztési programok (2014–2022) keretében, öt tagállam (Ausztria, Dánia, Olaszország, Luxemburg és

Számos önkéntes intézkedést hoztak, amelyeket gyakran a KAP keretében támogattak, nevezetesen az agrárkörnyezetvédelmi és az éghajlattal kapcsolatos kötelezettségvállalásokon⁴⁷ és a tagállamok által kidolgozott vidékfejlesztési programokban (2014–2022) szereplő egyéb vonatkozó intézkedéseken keresztül. Ezek az intézkedések azonban a végrehajtott alapintézkedésekkel együtt sem voltak elegendőek a nitrátok és a növényvédő szerek által okozott nyomás csökkentéséhez. Ennek számos oka lehetett, többek között a szóban forgó önkéntes intézkedések kialakításának belső korlátai, az a tény, hogy a tagállamok nem programozták kellőképpen az intézkedéseket, vagy hogy a mezőgazdasági termelők, illetve a leginkább érintett területeken korlátozottan alkalmazták azokat.

A benyújtott információk alapján a második vízgyűjtő-gazdálkodási terv keretében bejelentett mezőgazdasági intézkedéseket nem a terveknek megfelelően hajtották végre. A jelentett kihívások közé tartozik az elégtelen finanszírozás és a késedelmek.

A 2023–2027-es KAP tekintetében a nitrát- és peszticidszennyezés kezeléséhez való fokozott hozzájárulás várható⁴⁸. Szigorúbb feltételeességi⁴⁹ előírásokat tartalmaz, például szigorúbb talajgazdálkodási követelményeket (pl. vetésforgó/diverzifikáció, védelmi sávok), valamint egy új követelményt, amely a foszfátos szennyezés diffúz forrásainak visszaszorításához kapcsolódik. A vidékfejlesztési finanszírozás⁵⁰ keretében rendelkezésre álló eszközök (ökológiai gazdálkodást is magukban foglaló agrárkörnyezetvédelmi és az éghajlattal kapcsolatos kötelezettségvállalások, a beruházások támogatása, a víz-keretirányelv szerinti kifizetések, képzés/tanácsadás, innováció és együttműködés) továbbra is rendelkezésre állnak, és azokat környezet-/éghajlatbarát gyakorlatokat támogató ökoszisztémák egészítik ki; a tagállamoknak az EMGA-finanszírozás legalább 25 %-át ezekre a programokra kell fordítaniuk⁵¹. Az agrár-ökológiai programokból és az agrárkörnyezetvédelmi és az éghajlattal kapcsolatos kötelezettségvállalásokból származó támogatás többek között a jobb tápanyag-gazdálkodásra⁵² és a növényvédő szerek fenntartható használatára⁵³ terjed ki.

Egyetlen tagállam sem alkalmaz **tápanyag-koncentrációra vonatkozó küszöbértékeket** a felszíni vizek jó ökológiai állapotának értékelésére, és csak néhány tagállam határozza meg az adott vízgyűjtő medencében szükséges felvízi **terheléscsökkentést**. Amint azt korábban

Spanyolország) pedig beépítette ezeket a kifizetéseket a 2023–2027-es KAP stratégiai tervébe. Ezek a kifizetések az ivóvíz előállítására céljából védett területeken főként a trágyázásra és a peszticidhasználatra vonatkozó korlátozásokra/tilalomra, Dánia esetében pedig a part menti vízgyűjtő területeken a nitrogén csökkentésére irányuló intézkedésekre összpontosítottak.

⁴⁷ A környezet- és éghajlatbarát mezőgazdasági gyakorlatokra vonatkozó többéves kötelezettségvállalásokhoz kapcsolódó kifizetések, amelyek túlmutatnak a kötelező követelmények alapkövetelményein.

⁴⁸ Lásd: „KAP stratégiai tervek feltérképezése és elemzése” (2023–2027) ([file:///C:/Users/faltech/Downloads/mapping%20and%20analysis%20of%20cap%20strategic%20plans-KF0323354ENN%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/faltech/Downloads/mapping%20and%20analysis%20of%20cap%20strategic%20plans-KF0323354ENN%20(3).pdf)).

⁴⁹ A feltételeesség a KAP-támogatás teljes körű odaítélését ahhoz köti, hogy a mezőgazdasági termelők és más kedvezményezettek megfeleljenek a környezetvédelemre, az éghajlatváltozásra, a közegészségügyre, a növényegészségügyre és az állatjólétre vonatkozó alapvető előírásoknak. Az alapvető előírások magukban foglalják a jogszabályban foglalt gazdálkodási követelményeket (JFGK), valamint a földterület jó mezőgazdasági és környezeti állapotára vonatkozó előírásokat (GAEC-előírások).

⁵⁰ Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA), vö. 1305/2013/EU rendelet.

⁵¹ Lásd: az (EU) 2021/2115 rendelet 97. cikkének (1) és (2) bekezdése.

⁵² A tápanyag-gazdálkodás javítását célzó gazdálkodási gyakorlatok támogatását a tervek szerint az EU mezőgazdasági területének 15,2 %-án fogják végrehajtani.

⁵³ A tervek szerint a mezőgazdasági hasznosítású uniós területek 27 %-ára olyan kötelezettségvállalások fognak vonatkozni, amelyek célja a növényvédő szerek fenntartható használata a növényvédő szerek jelentette kockázatoknak és a növényvédő szerek káros hatásainak – például a növényvédő szerek szivárgásának – a csökkentése érdekében.

ismertettük, ez a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvben meghatározott célkitűzések elérésére is hatással van, mivel a tagállamok által az említett keretirányelv 8. cikkének megfelelően 2018-ban bejelentett adatok alapján a tengeri területek 87 %-a nem érte el az eutrofizáció szempontjából vett jó környezeti állapotára vonatkozó célkitűzést.

6.1.2. Milyen intézkedések történnek az egyéb ágazatokból származó szennyezés ellen?

Az olyan ágazatokból származó **szennyezések**, mint a **városi települések**, az **ipar** vagy az **energia**, szintén veszélyt jelentenek a vízi környezetre és a környezeten keresztül az emberi egészségre.

Az ezekből az ágazatokból származó szennyezések kezeléséhez szükséges alapintézkedések általában érvényben vannak. Ezek közé tartoznak a szennyvíz pontszerű bevezetések szabályozására szolgáló engedélyezési és jóváhagyási rendszerek, a szennyvízkibocsátások nyilvántartása, a felszín alatti vizekbe történő minden közvetlen bevezetés tilalma vagy korlátozása és/vagy az elsőbbbségi anyagokból és egyéb anyagokból származó szennyezés kiküszöbölésére vagy csökkentésére irányuló célzott intézkedések.

A legtöbb esetben egyedi intézkedéseket hajtottak végre a víztestek jó kémiai vagy ökológiai állapotának elérését megghiúsító szennyező anyagok kezelésére. Ezen intézkedések közé tartoznak például az egyes szennyező anyagok vízbe történő kibocsátásának csökkentésére vagy megállítására és a szennyezett területek szennyeződésmentesítésére irányuló erőfeszítések, valamint az üledékek, a felszín alatti vizek és a talaj múltbeli szennyezésének kezelése. Ugyanakkor nem minden nemzeti vízgyűjtő-gazdálkodási terv nyújt ugyanolyan részletességet az egyes anyagoknak a szennyezés elleni küzdelemre irányuló konkrét intézkedésekhez való kifejezett hozzárendelése tekintetében. E téren, valamint az intézkedések megtervezéséhez szükséges hiányelemzés kidolgozása terén további előrelépésre van szükség.

Valamennyi tagállam jelentést küldött az ilyen káros anyagok **kibocsátásainak, bevezetéseinek és veszteségeinek nyilvántartásáról**. Jelentős különbségek vannak azonban a tagállamok között és a tagállamokon belül mind a releváns mérgező anyagok lefedettsége, mind azok teljessége tekintetében. Az a tíz anyag, amelyekre vonatkozóan a leggyakrabban készítettek emissziókatasztert, a higany, a benzo(a)pirén, a fluorantén, a benzo(g,h,i)perilén (PAH-ok), a nikkkel, az ólom és a kadmium (nehézfémek), a nonilfenol (nem ionos felületaktív anyagok), a perfluoroktán-szulfonsav (PFOS, a poli- és perfluoralkil-anyagok egyik típusa) és a tributil-ón-kation (erősen mérgező biocid termék) volt.

A legtöbb tagállam a szennyvíztisztító telepek építésével vagy korszerűsítésével kapcsolatos alapintézkedésekről számolt be, elismerve, hogy további erőfeszítésekre van szükség a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvnek való megfeleléshez. Jelenleg az EU települési szennyvizeinek 82 %-át gyűjtik és kezelik az uniós előírásoknak megfelelően.

A települési szennyvíz kezeléséről szóló felülvizsgált irányelv végrehajtása tovább fogja csökkenteni a települési szennyvízből származó szennyezést. A felülvizsgált irányelv új szabályokat tartalmaz a csapadékvíz-túlcsordulására és a városi lefolyásokra vonatkozóan, amelyek segíteni fogják a tagállamokat abban, hogy hatékonyabban kezeljék ezeket a terheléseket, amelyeket jelenleg nem szabályoznak uniós jogszabályok.

Bár a víz-keretirányelv nem terjed ki a hulladékból származó szennyezésekre, ideértve a műanyagokat is, ez egy olyan kulcsfontosságú terület, ahol szinergiákat kell teremteni a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvvel, mivel a tengerekben található műanyagok igen nagy része a folyókból származik. A tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv szerinti intézkedési programok értékelése azt mutatja, hogy a tagállamok számos intézkedést hoztak a hulladék fő forrásainak kezelésére, kezdve a városi területekről származó szennyvízzel és más szárazföldi forrásokkal (pl. ipar, mezőgazdaság) kapcsolatos tevékenységekkel. Ez a becslések szerint 2015 és 2021 között az összes uniós tengermedencében 29 %-kal csökkentette a **tengerparti hulladék** mennyiségét. Ezek az intézkedések valószínűleg kedvező hatást gyakoroltak a folyókra, a tavakra és a parti tengervizekre is.

Tekintettel arra, hogy a légköri lerakódások továbbra is jelentős nyomást gyakorolnak a víztestek egészségére, a szennyezőanyag-mentességi cselekvési tervben szorgalmazott, a különböző környezeti közegekben előforduló szennyezés integrált megközelítése révén a fosszilis tüzelőanyagok használatából eredő szennyező anyagok – köztük az uPBT-k – kibocsátásának a forrásnál történő csökkentésére irányuló fellépés továbbra is prioritás marad a víz-keretirányelv célkitűzéseinek elérése szempontjából. E tekintetben a környezeti levegő minőségéről szóló, nemrégiben felülvizsgált irányelv, az ipari kibocsátásokról szóló felülvizsgált irányelv, a higanyról szóló rendelet hatékony végrehajtása és az EU átfogó dekarbonizációs erőfeszítései alapján elfogadott szigorúbb előírások várhatóan pozitív hatással lesznek egyes olyan anyagok kibocsátásának csökkentésére, amelyek a légköri kibocsátások révén kerülnek a vízi környezetbe.

6.2. FOLYÓK, TAVAK, PARTI VIZEK ÉS FELSZÍN ALATTI VIZEK HELYREÁLLÍTÁSA

6.2.1. A víztestek fizikai jellemzőinek és természetes áramlásának változásai – milyen szintű a vízrendszerbe történő emberi beavatkozás?

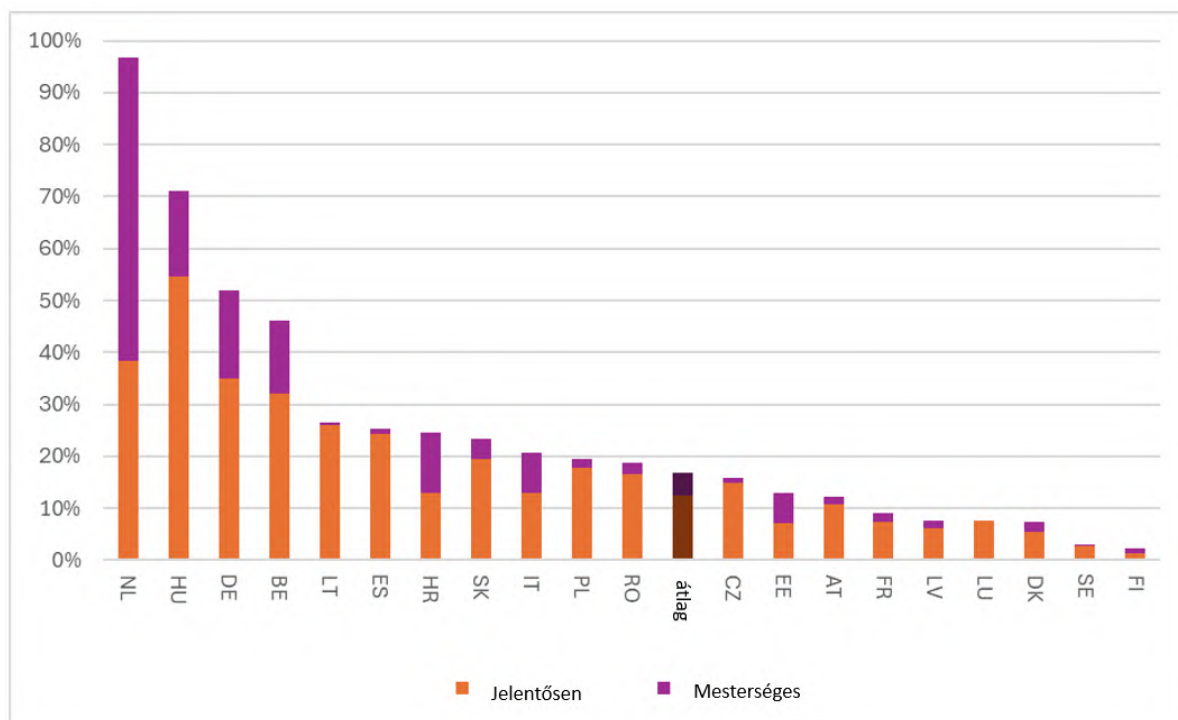
Az emberi tevékenység évszázadokon át fizikailag módosította az EU folyóinak, tavainak, torkolatainak és part menti vizeinek alakját azáltal, hogy eltüntette a természetes jellegzetességeket, betonozott infrastruktúrát (azaz jelentősen módosított víztesteket) és új csatornákat és víztározókat (azaz mesterséges víztesteket) hozott létre. Mindez új, de nem természetes vízrendszerek létrejöttét eredményezte.

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervek nagyon nagy különbségeket mutatnak a tagállamok között a természetes vízi környezetükben történő emberi beavatkozás mértékét illetően. Minél intenzívebb az emberi beavatkozás, annál inkább módosulnak a víztest jellemzői, egyes víztestek pedig teljesen mesterségesekké válnak. E **jelentősen módosított víztestek** és **mesterséges víztestek** aránya kis mértékben emelkedett ebben a jelentéstételi ciklusban: az elemzésben figyelembe vett 20 tagállamban a víztestek 12,4 %-át minősítették jelentősen módosítottnak, 4,4 %-át pedig mesterségesnek⁵⁴, szemben az előző jelentéstételi ciklus 11,9 %-ával és 4,1 %-ával.

⁵⁴ Ugyanakkor továbbra is van három olyan tagállam, amelyek esetében a kijelölés még nem zárult le (Horvátország, Szlovákia), vagy felülvizsgálat alatt áll (Svédország).

Az alábbi 9. ábra azt mutatja, hogy egyes tagállamokban (Hollandia, Magyarország, Németország és Belgium) nagyon magas az emberi beavatkozás szintje, más tagállamokban (például Finnországban és Svédországban) pedig jól megőrzött a természetes állapot.

9. ábra – A harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben jelentősen módosítottak vagy mesterségesnek minősített felszíni víztestek százalékos aránya tagállamonként

Három tagállam (Ausztria, Horvátország, Szlovákia) a jelentősen módosított víztestek és a mesterséges víztestek részarányának jelentős növekedéséről számolt be, ami a jelek szerint egyes víztestek átsorolásának, kisebb mértékben pedig új módosításoknak tudható be. Svédország az új módszertan eredményeként várhatóan szintén jelentősen növelni fogja saját részesedését.

A víz olyan fő felhasználásai, amelyek a víztestek jelentősen módosítottként való besorolásához vezető, magas fokú emberi beavatkozást váltottak ki, a következők: i. árvízvédelem (37 %), ii. mezőgazdaság (lecsapolások 23 %, öntözés 15 %), iii. vízenergia (21 %), iv. ivóvízellátás (11 %), és v. egyéb városfejlesztés (10 %).

Tekintettel megváltozott jellemzőikre, az ilyen víztesteknek nem jó ökológiai állapotot, hanem csak jó ökológiai potenciált kell elérniük, amelyet a tagállamoknak a víz-keretirányelv V. mellékletében foglalt követelményeknek megfelelően kell meghatározniuk.

Biztató látni, hogy módszertani fejlesztések történtek annak meghatározására, hogy mi minősül a víz-keretirányelvben előírt jó ökológiai potenciálnak. A tagállamok azonban továbbra is eltérően határozzák meg a jó ökológiai potenciált, és értékeléseik során különböző feltételezéseket és kritériumokat alkalmaznak. Ezenkívül egyes tagállamok nem határozták meg az összes jelentősen módosított víztestre a jó ökológiai potenciált, ami miatt nincsenek egyértelmű célkitűzések, amelyeket el kellene érniük.

A WISE-ban azon 16 tagállam⁵⁵ esetében rendelkezésre álló információk alapján, amelyek e jelentés véglegesítéséig sikeresen jelentést tettek elektronikus úton, a jelentősen módosított víztesteknek és a mesterséges víztesteknek csupán 16,8 %-a érte el a jó ökológiai potenciált. Ez azonban jelentős különbségeket takar a tagállamok között (a jó ökológiai potenciál besorolásnak megfelelő releváns víztestek aránya a belgiumi és hollandiai nulla víztesttől a víztestek körülbelül feléig terjed Spanyolországban és Romániában).

6.2.2. Védett területek

Különböző okok miatt bizonyos víztestek törvényi védelem alatt állnak. A felszíni víztestek esetében védett területeket jelöltek ki az ivóvízről, a fürdővízről, az élőhelyekről, a madarokról és a nitrátokról szóló irányelv értelmében, valamint a gazdaságilag jelentős vízi fajok (pl. akvakultúra) védelme érdekében. Ebben a jelentéstételi ciklusban a legtöbb tagállam nagyobb számú, más uniós jogszabályok alapján kijelölt védett területhez kapcsolódó víztestet jelentett, és a víz-keretirányelv előírásai szerint a **védett területek frissített jegyzékével** rendelkezik.

Rendkívül pozitív fejlemény, hogy néhány kivételtől eltekintve úgy tűnik, **e területek megfigyelése jobb**, ami valószínűleg a víz-keretirányelv szerinti általános megfigyelési fejlesztésekhez kapcsolódik.

Előfordulhat, hogy a védett területekhez kapcsolódó víztesteknek a víz-keretirányelvben meghatározott jó állapotra vonatkozó célkitűzésekhez képest szigorúbb vagy különös vízgazdálkodási célkitűzéseket kell elérniük. Ennek célja a meghatározott ökoszisztémák, fajok, valamint az ivóvíz és a fürdővizek védelmét célzó vonatkozó jogszabályoknak való megfelelés biztosítása. Ez további intézkedések elfogadását vonhatja maga után.

Amint azt a természetvédelmi irányelvek előírják, a tagállamok túlnyomórészt konkrét célkitűzéseket határoztak meg az **élőhelyek és fajok védett területeire (Natura 2000 területek)** vonatkozóan, bár egyes esetekben jelenleg zajlik a pontos igények meghatározására irányuló munka. Egyes esetekben a tagállamok további célkitűzéseket és intézkedéseket is meghatároztak a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv szerinti **érzékeny területekre, a fürdővizekre és az ivóvíz kinyerésére szolgáló védőövezetekre** vonatkozóan, bár a jelentések a célkitűzésekről és az intézkedésekről gyakran kissé általánosságban beszélnek⁵⁶. Egyes, a mézhéjú állatok tenyésztésében (vagy ritkábban édesvízi halak tenyésztésében) kereskedelmi érdekeltséggel rendelkező tagállamok **védett területeket jelöltek ki a gazdaságilag jelentős vízi fajok számára**⁵⁷. A mézhéjú állatok tenyésztése által érintett területek tekintetében egyes tagállamok (Horvátország, Hollandia és Románia) ugyanazokat a célkitűzéseket határozták meg, mint a mézhéjú állatokról szóló irányelvek, amelyeket azóta hatályon kívül helyeztek⁵⁸. Egy tagállam (Franciaország) a

⁵⁵ A 2024. május 31-én rendelkezésre álló adatok alapján.

⁵⁶ Az élőhelyek és fajok védett területeit illetően egyes tagállamok intézkedésekről számoltak be, míg mások egyértelműen a vonatkozó irányelvek (madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelv) szerinti gazdálkodási tervekre hivatkoztak. Egyes esetekben e védett területek kapcsán feltételezhető, hogy a víz-keretirányelv szerinti jó állapot elérése elegendő a további célkitűzések eléréséhez.

⁵⁷ Ezek Horvátország, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Olaszország, Románia és Spanyolország a mézhéjú állatok, illetve Horvátország, Lettország és Olaszország az édesvízi halak tekintetében.

⁵⁸ A halak életének megóvása érdekében védelmet vagy javítást igénylő édesvizek minőségéről szóló, korábbi 2006/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a mézhéjú állatok vizeinek minőségi követelményeiről szóló, 2006. december 12-i 2006/113/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, amelyek érvényessége 2013-ban járt le. A víz-keretirányelv szerint az e hatályon kívül helyezett irányelvekből eredő

hatályon kívül helyezett irányelvektől eltérő mikrobiológiai előírásokat alkalmaz ezen területek mindegyikén. Míg Olaszország és Spanyolország egyes területeken ugyanazokat, más területeken eltérő előírásokat alkalmaz. Lengyelország esetében az előírásokra vonatkozó információk nem egyértelműek.

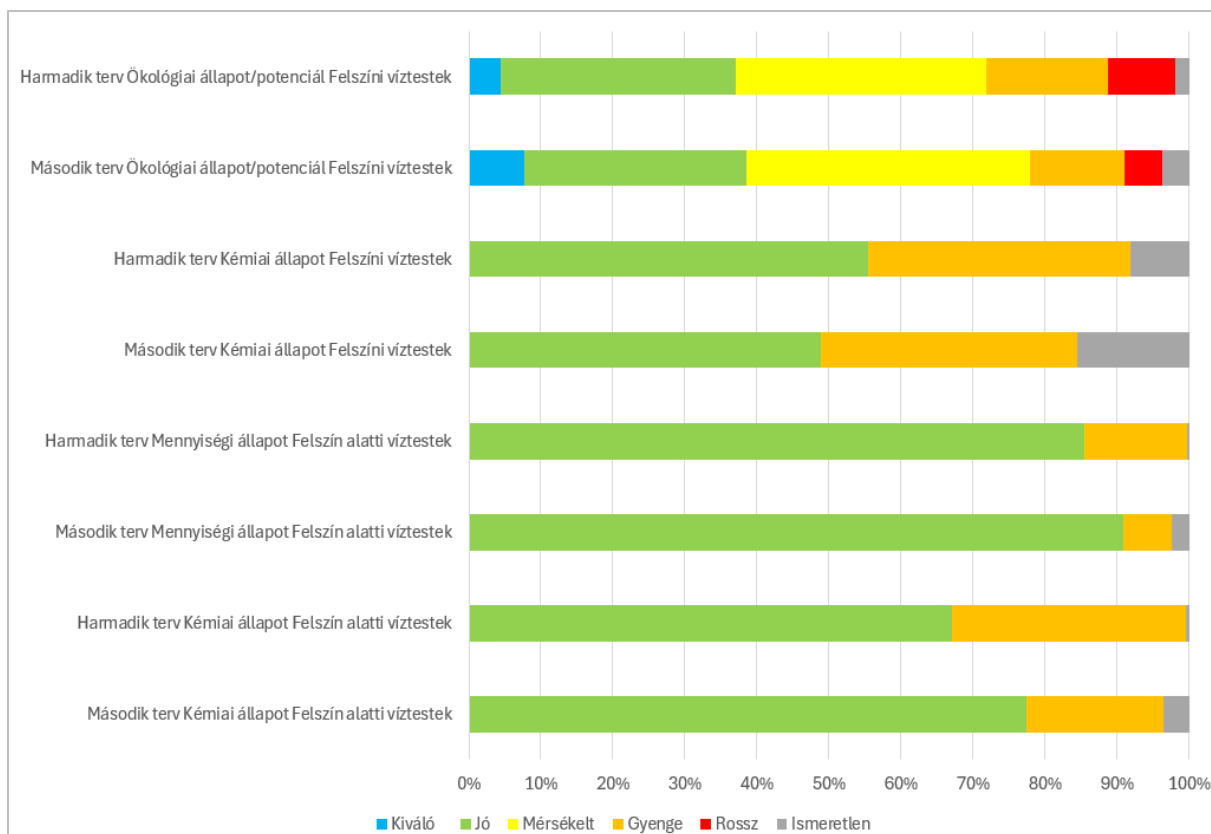
Ahol további célkitűzéseket határoztak meg, azokat elsősorban az ivóvíz kinyerésére szolgáló védőövezetek, a mézhéjú állatok tenyésztésére kijelölt területek és a fürdővizek tekintetében sikerült elérni, míg a Natura 2000 területekre vonatkozóan meghatározott célkitűzéseknek csak kis részét sikerült teljesíteni.

Sajnálatos módon úgy tűnik, hogy a védett területek kijelölése szinte egyik tagállamban sem eredményezi a víztestek általános állapotának várt javulását. Éppen ellenkezőleg, amint azt az alábbi 10. ábra szemlélteti, az adatok azt mutatják, hogy az előző ciklushoz képest nőtt a **védett területekhez kapcsolódó rossz állapotú víztestek száma**. Ez részben az ismeretlen állapotú területek számának jelentős csökkenésével hozható összefüggésbe. Ugyanakkor megerősíti azt is, hogy a természet állapotáról szóló 2020. évi jelentésben értékelt 2013–2018 közötti időszakhoz képest korlátozott előrelépés történt a természetvédelmi irányelvek végrehajtása terén. A jelentés feltárta, hogy a védett folyami, tavi, ártéri és part menti élőhelyeknek csupán 17 %-a van kedvező védettségi helyzetben, és a védett halak és kételtű fajok nagy többségének védettségi helyzete nem kielégítő vagy rossz (a populáció 80, illetve 60 %-a)⁵⁹. Ez arra utal, hogy a „védett terület” kijelölés még mindig nem biztosítja az e területeken található felszíni és felszín alatti vizek védelméhez szükséges jobb vízgazdálkodást.

10. ábra – A víztestek állapota a védett területeken a második és harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási terv adatai alapján (Forrás: Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási terv, elektronikus jelentéstétel)

védelem szintjét fenn kell tartani a halakról szóló és a mézhéjú állatokról szóló korábbi irányelvek alapján kijelölt területeknek a víz-keretirányelv szerinti védett területté nyilvánítása révén.

⁵⁹ A természet állapota az EU-ban – a természetvédelmi irányelvek szerinti jelentések eredményei, 2013–2018; <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

6.2.3. Milyen intézkedések történnek a hidromorfológiai terhelések csökkentése és a természet helyreállítása érdekében?

A jelentések szerint a fizikai és hidrológiai változások szinte valamennyi vízgyűjtő területen jelentős terhelést jelentenek. E jelentős terhelést okozó ágazatok közé tartozik a mezőgazdaság (öntözés és lecsapolás), a vízenergia, az árvízvédelem, a hajózás és az ivóvízellátás.

Valamennyi tagállam olyan intézkedésekről számolt be, amelyek célja a **hidromorfológiai terhelések** negatív környezeti hatásainak csökkentése az áramlási rendszer javítása, a vízfolyás folytonosságának helyreállítása és az ökológiai vízhozamok tiszteletben tartásának biztosítása révén. Ez magában foglalja a hallépcsők építését, a régi és elavult akadályok lebontását, a folyók helyreállítását a part menti területek és árterületek javítása révén, valamint a folyópartok természetes állapotának helyreállítását. Például a Dam Removal Europe⁶⁰ – egy nem kormányzati szervezetek alkotta koalíció – közelmúltbeli jelentése alapján 2023-ban 15 európai országban 487 akadályt szüntettek meg, ami 50 %-os növekedést jelent a 2022-es rekordmagas számhoz képest. Úgy tűnik, Franciaország az úttörő, majd Spanyolország, Svédország, Dánia és Észtország következik. Ezek az intézkedések hozzájárulhatnak a 25 000 km-nyi szabad vízáramlású folyószakaszhoz, ami az uniós biodiverzitási stratégiában és a közelmúltban elfogadott, a természet helyreállításáról szóló rendeletben⁶¹ 2030-ra kitűzött cél. Mindazonáltal a folyók fragmentálódása és a védett uniós

⁶⁰ [New Report: Dam Removal Movement Breaks Barriers and Records - Dam Removal Europe](#). Az adatokat minisztériumok, önkormányzatok, vízügyi ügynökségek, folyami vagyongazdálkodók, nem kormányzati szervezetek, tudósok, kutatók és folyók helyreállításával foglalkozó szakemberek szolgáltatták.

⁶¹ HL L, 2024/1991, 2024.7.29.

vízi és vízfüggő élőhelyek – különösen a vizes élőhelyek és árterek – és fajok pusztulása továbbra is komoly kihívást jelent.

Bár a folyókon nem minden akadály kapcsolódik a vízenergia-termeléshez, a vízerőművek számos tagállamban továbbra is nagyon jelentős nyomást gyakorolnak az ökológiai állapotra a vízfolyás folytonosságának megszakadása miatt, ami jelentős hatással van a halak vándorlására, a halpusztulásra, valamint a hidrológiai áramlások változásaira és az üledékmozgásra. A meglévő vízerőművek felújítását – többek között olyan, mindenki számára előnyös megoldások révén, amelyek hozzájárulhatnak a víz-keretirányelv célkitűzéseinek eléréséhez – általában előnyben kell részesíteni az új vízerőművekkel szemben. További erőfeszítéseket kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy az ilyen erőművek működése fenntarthatóbb legyen, és alkalmazkodjon az éghajlatváltozás gyorsuló hatásaihoz kapcsolódó változó hidrológiai feltételekhez. Ez magában foglalja az engedélyek időszakos felülvizsgálatát, beleértve a vízerőművek működése hatásainak csökkentését célzó kockázatcsökkentő intézkedéseket is.

Csak néhány tagállam (Ausztria, Belgium, Franciaország, Lettország, Luxemburg, Lengyelország, Románia) számolt be arról, hogy kifejezetten előnyben részesíti a **természetalapú megoldásokat** más intézkedésekkel szemben.

A minimális **ökológiai vízhozamok**⁶² meghatározása és végrehajtása elengedhetetlen a felszíni víztestek ökológiai állapotának megőrzéséhez. Komoly aggodalomra ad okot azonban, hogy ez a munka számos tagállamban lassan halad. Emellett az uniós szintű iránymutatás ellenére nem egységes az ökológiai vízhozamok meghatározása. Néhány kivételtől eltekintve a legtöbb tagállamban az ökológiai vízhozamok meghatározása még kidolgozás alatt áll, és azok tényleges gyakorlati végrehajtása lassan halad, gyakran csak néhány víztest esetében. Úgy tűnik, hogy az ökológiai vízhozamok tiszteletben tartása csak néhány esetben kapcsolódik egyértelműen a vízkivételi engedélyek kiadásához és felülvizsgálatához.

6.2.4. Mít tesznek a tagállamok a vízkivételek csökkentése és a vízhiány kezelése érdekében?

Fontos különbséget tenni az aszályok (alacsony csapadékmennyiség) és a vízhiány (a rendelkezésre álló víz és a vízigény közötti rendszerszintű egyensúlyhiány) között. A vízhiányt a legtöbb tagállamban egyre növekvő problémaként érzékelik, és a jelentések szerint a túlzott mértékű vízkivételek felelősek azért, hogy a víztestek jelentős része nem éri el a jó mennyiségi vagy ökológiai állapotot⁶³.

⁶² A víz-keretirányelv alkalmazásában az ökológiai vízhozam „olyan hidrológiai rendszer, amely összhangban van a 4. cikk (1) bekezdésében említett természetes felszíni víztestekre vonatkozó környezetvédelmi célkitűzések teljesítésével”. Más szóval „az a vízmennyiség, amelyre szükség van ahhoz, hogy a vízi ökoszisztéma tovább gyarapodhasson és biztosítsa a számunkra elengedhetetlen szolgáltatásokat”.

⁶³ Azon 13 ország közül, amelyek esetében az e-jelentésnek köszönhetően rendelkezésre áll információ, a felszín alatti vizek tekintetében Spanyolországban (25 %), Magyarországon (20 %), Olaszországban (19 %), Franciaországban (11 %) és Belgiumban (11 %), a felszíni vizek tekintetében pedig Franciaországban (17 %), Ausztriában (12 %), Spanyolországban (11 %), Olaszországban (9 %) és Horvátországban (8 %) a vízkivételek felelősek a jó mennyiségi vagy ökológiai állapot elérésének elmaradásáért. Bár nem nyújtották be jelentéseiket, ismert tény, hogy ez Cipruson, Görögországban és Máltán is jelentős probléma.

Az EU különböző régióiban **jelentős különbségek vannak a vízhasználatban**. 2019-ben⁶⁴ uniós szinten a villamosenergia-termeléshez kapcsolódó hűtési célú vízkivétel járult hozzá a legnagyobb mértékben a teljes éves vízkivételhez (32 %), ezt követte a mezőgazdasági célú vízkivétel (28 %), a közüzemi vízellátás (20 %), a feldolgozóipar (13 %) és a feldolgozóipari hűtés (5 %), míg a bányászat, a kőfejtés és az építőipar a teljes vízkivételnek mindössze 1-1 %-át tette ki. Azonban a mezőgazdaság – beleértve az állattenyésztési tevékenységeket is – a legnagyobb nettó fogyasztó⁶⁵, amely 2019-ben az EU vízfogyasztásának 59 %-áért felelt⁶⁶, mivel a kivett víz nagy részét vagy növények és haszonállatok fogyasztják, vagy elpárolog, ahelyett, hogy ugyanabba a forrásba kerülne vissza, ahonnan kivették. Az egyéb fő vízfogyasztó ágazatok közé tartozik a feldolgozóiparhoz és villamosenergia-termeléshez kapcsolódó hűtés (17 %), a háztartások és a szolgáltatások (13 %), valamint a bányászat, a kőfejtés, az építőipar és a feldolgozóipar (11 %). Az EEA elemzése azt mutatja, hogy 2000 és 2019 között 17,6 %-kal csökkent a vízkivétel, ami a víz-keretirányelv alapján végrehajtott szakpolitikai intézkedéseket tükrözi.

Míg azonban egyes ágazatokban – például a villamosenergia-termeléshez kapcsolódó hűtés terén – csökkent a vízkivétel (-27 %), más ágazatokban nőtt. Például a feldolgozóiparban a hűtési célú vízkivétel csaknem megháromszorozódott, a közüzemi célú vízkivétel pedig 4 %-kal nőtt, ami különösen meredek növekedést jelent 2010 óta (14 %). A mezőgazdasági célú vízkivétel ugyanezen 2000–2019 közötti időszakban 15 %-kal csökkent, de 2010 óta 8 %-kal nőtt, főként az öntözés iránti növekvő igény miatt Dél-Európában, ahol a vízhiányt az éghajlatváltozás súlyosbítja. Ezért egyre sürgetőbb szükség van a gyakorlatok megváltoztatására, többek között a víz-újrafelhasználásról szóló 2020. évi rendelettel összhangban a víz újrafelhasználásának sokkal jobb elterjedésére, a régióspecifikus hidrológiai feltételekhez jobban alkalmazkodó növényekre való átállásra, valamint a jobb talajgazdálkodásra. Ilyen változások nélkül a mezőgazdasági öntözés vízigénye is jelentősen növekedni fog azokban a régiókban, ahol jelenleg korlátozott az öntözés: ez csak súlyosbíthatja a vízhiányt.

A 2023–2027-es KAP támogatja a mezőgazdaságban a vízgazdálkodás rezilienciájának növelésére irányuló erőfeszítéseket. A feltételeltséget megerősítették többek között a vízkivétel szabályozására vonatkozó új szabvány⁶⁷ beillesztése érdekében. A tagállamok KAP stratégiai tervei többek között jelentős támogatást nyújtanak a talajegészség javítását célzó gyakorlatokhoz, pozitív hatást gyakorolva a víztartó képességre, és célul tűzték ki, hogy az EU mezőgazdasági területének 47 %-át lefedjék ilyen támogatással. Az öntözőberendezések hatékonyságának javítására, az újrahasznosított víz öntözésre való felhasználására és az esővíz hasznosítására irányuló beruházások szintén támogathatók. A vízhiány által leginkább

⁶⁴ Az EEA elemzése a 2000 és 2019 közötti vízkivételekről,

<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/water-abstraction-by-source-and>.

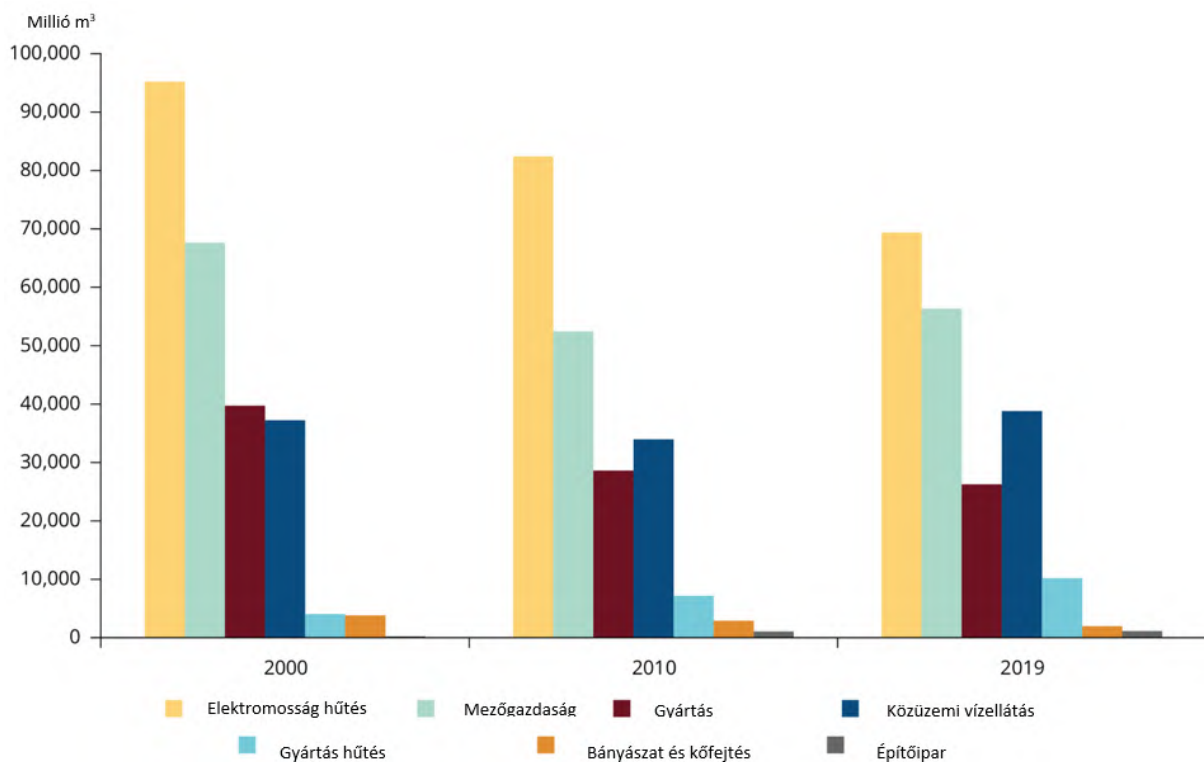
⁶⁵ Az EEA 12/2021. sz., „Water resources across Europe – Confronting water stress: an updated assessment” (Vízészletek Európában: szembenézés a vízhiánnyal –aktualizált értékelés) című jelentés szerint a „vízfogyasztás a felhasznált víz azon része, amely nem kerül vissza a felszín alatti vízbe vagy a felszíni vízbe, mert beépül a termékekbe (pl. élelmiszerekbe és italokba), vagy a háztartások (pl. ivóvíz) vagy az állatállomány fogyasztja el”.

⁶⁶ Az EEA 7/2024. sz. jelentése, *Europe's state of water 2024. The need for improved water resilience* (Európa vízügyi helyzete 2024: A vízgazdálkodás rezilienciája javításának szükségessége) (<https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/europes-state-of-water-2024>).

⁶⁷ Jogszabályban foglalt 1. gazdálkodási követelmény (JFGK1) a foszfátokból származó diffúz szennyezés és a vízkivételek és tározások szabályozására vonatkozóan (a víz-keretirányelv 11. cikke (3) bekezdésének e) és h) pontja).

érintett régiókban azonban a kevésbé vízigenyes termelési rendszerek irányába mutató, rendszerszintű átalakító erejű változások támogatását kell előirányozni.

11. ábra – Vízkivétel gazdasági ágazatonként a 27 uniós tagállamban, 2000–2019 (EEA, 2022)

A **vízkivétel** csökkentésére irányuló alap- és kiegészítő intézkedések általában bevezetésre kerültek, végrehajtásuk azonban Európa-szerte következetlen. Ezek az intézkedések a vízkivételek szabályozására, a vízhatékonyságra és a víz újrafelhasználására, a természetes vízmegtartásra, az ökológiai vízhozamokra, a kutatásra és a tudásépítésre összpontosítanak. Történtek figyelemre méltó kísérletek a vízfogyasztás csökkentésére, mint például az új francia vízügyi terv, amelynek célja, hogy 2030-ig 10 %-kal csökkentse a vízkivételt.

Amint arról az Európai Számvevőszék 2021-ben beszámolt⁶⁸, a tagállamok előrelépést értek el a **víz kivételre vonatkozó előzetes engedélyezési rendszerek**, az illegális vízhasználat felderítésére szolgáló rendszerek és egyes esetekben a vízhatékonyság ösztönzésére alkalmas árképzési mechanizmusok létrehozása terén. Problémát jelent azonban, hogy a legtöbb tagállam a kis vízkivételek esetében eltekint az ellenőrzés és nyilvántartás kötelezettségétől. Ez a számos, a teljes vízgyűjtőre kiterjedő folyamatos kis vízkivétel kumulatív hatáshoz vezethet, ami negatívan befolyásolhatja a víztestek állapotát, különösen azokban a tagállamokban, amelyek már most is vízhiánnyal küzdenek. Bár a Számvevőszék megállapította, hogy több tagállam vezetett be olyan vízárképzési mechanizmusokat, amelyek ösztönzik az öntözővíz hatékony felhasználását, eközben problémásnak találta azt a gyakorlatot, hogy a mezőgazdaságban jelentősen alacsonyabbak a vízárak, mint a gazdaság más részein, ideértve az öntözésre vonatkozó eltéréseket.

A víz-keretirányelv által előírt, a **víz kivételre vonatkozó engedélyek** tagállamok általi **felülvizsgálatának**⁶⁹ gyakorisága nagyon eltérő: 6 évtől több évtizedig, sőt akár határozatlan időtartamig terjed. Ez a helyzet néha lehetetlenné teszi, hogy megfelelően figyelembe vegyék a víztestek változó helyzetét, többek között az éghajlatváltozás szempontjából is. A Bizottság jelenleg részt vesz az ilyen engedélyek felülvizsgálatára vonatkozó kötelezettség érvényesítésében annak biztosítása érdekében, hogy azt minden tagállam megfelelően hajtsa végre⁷⁰.

A **nem engedélyezett/jogellenes vízkivétel** (azaz az engedély nélküli vagy az engedélyben foglalt feltételeket meghaladó vízkivétel) problémáját csak négy tagállam vízgyűjtő-gazdálkodási tervei említik kifejezetten. A problémát azonban Európa más részein is felismerték. Még ha említik is, ezek a hivatkozások általában nem számszerűsítik a jelenlegi problémát és tendenciákat a második vízgyűjtő-gazdálkodási tervekhez képest. Ezen országok némelyikében folyamatban vannak az illegális kutak felszámolására irányuló erőfeszítések, hogy megakadályozzák e közös erőforrás ilyen jogellenes eltulajdonítását.

A korábbiakhoz hasonlóan számos tagállam úgy kezeli a vízhiányt, hogy intézkedéseit az ellátás növelésére összpontosítja. Ezek az intézkedések magukban foglalják az **új kutak** fúrását, **új gátak és tározók** építését, a **mezőgazdasági öntözési infrastruktúra bővítését**, valamint **nagyszabású vízátvezetési infrastruktúrák és sótelenítő üzemek** építését. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben azonban nagyon kevés információ áll rendelkezésre az ilyen intézkedésekről, ideértve azok környezeti és gazdasági életképességét, valamint a hosszú távú éghajlati forgatókönyvek figyelembevételét.

6.3. AZ ÉGHAJLATI VÉSZHELYZET KEZELÉSE

Amint azt az európai éghajlati kockázatértékelés⁷¹ is vázolta, és amint azt a Bizottság az éghajlati kockázatok kezeléséről szóló közleményében⁷² is elismerte, az EU-nak és

⁶⁸ 20/2021. számú különjelentés: Fenntartható vízhasználat az EU mezőgazdaságában.

⁶⁹ A víz-keretirányelv 11. cikke (3) bekezdésének e) pontja előírja a tagállamok számára, hogy rendszeresen végezzenek kötelező felülvizsgálatokat.

⁷⁰ E tárgyban felszólító levelet küldtek Ausztriának, Finnországnak, Hollandiának és Szlovéniának; Írország esetében a kérdéssel a víz-keretirányelv több rendelkezése, többek között a 11. cikk megfelelő átültetésének hiánya miatti, régóta fennálló kötelezettségzegési eljárás keretében foglalkoznak.

⁷¹ EEA (2024), Európai éghajlati kockázatértékelés. 1/2024, <https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>. Európa a világ leggyorsabban melegedő kontinense. A szélsőségesen magas hőmérséklet egyre gyakoribbá válik, miközben a csapadékviszonyok megváltoznak. Az özönvizek és a csapadék egyéb szélsőségei egyre súlyosabbak, az elmúlt években pedig katasztrofális áradások következtek be számos

tagállamainak nagyobb hatékonyságot kell elérniük az éghajlati kockázatokra való felkészülésben és azok kezelésében⁷³. Egyre több bizonyíték van arra, hogy az éghajlatváltozás már most is jelentős hatást gyakorol a vízzel kapcsolatos kockázatok – például aszályok és árvizek – előfordulására és súlyosságára Európa nagy részében⁷⁴. A vízgazdálkodás rezilienciájának⁷⁵ a víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv hatékony végrehajtása révén történő fokozása ezért előfeltétele az európai klímarendelethez⁷⁶ és az uniós alkalmazkodási stratégiában⁷⁷ foglalt, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciára vonatkozó célkitűzések elérésének. Ugyanakkor a víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv célkitűzései csak az éghajlatváltozás hatásainak teljes körű figyelembevételével érhetők el.

6.3.1. Megfelelően figyelembe vették-e az éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciát és az aszálykockázat kezelését?

Bár a víz-keretirányelv nem írja elő kifejezetten a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek éghajlatváltozáshoz való hozzáigazításának kötelezettségét, a víz-keretirányelv tervezési folyamatának fokozatos és ciklikus megközelítése alkalmas arra, hogy adaptív módon kezelje az éghajlatváltozás hatásait.

Egyre több tagállam számolt be az **éghajlatváltozás** hatásainak rendszerszintű figyelembevételéről és az annak érdekében tett erőfeszítésekről, hogy intézkedési programját összehangolja az **éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó nemzeti tervével**. Az értékelt tagállamok 70 %-a (20-ból 14) számolt be arról, hogy elvégezte annak elemzését, hogy az éghajlatváltozás milyen hatással van a víztestekre. Gyakran azonban nem világos, hogy az ilyen elemzés eredménye segítette-e a fő terhelések azonosításában és a leghatékonyabb intézkedések meghatározásában, és ha igen, milyen mértékben.

A harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben az éghajlatváltozás hatásai főként az aszályokhoz és az alacsonyabb vízkészlethez kapcsolódtak, még akkor is, ha az árvizek továbbra is komoly aggodalomra adnak okot. A legtöbb tagállam ezeket az éghajlati hatásokat a mezőgazdaságra (öntözési kockázatok), a belvízi hajózásra és az energiatermelésre

[régiónban. Ugyanakkor Dél-Európa az általános csapadékmennyiség jelentős csökkenésére és súlyosabb aszályokra számíthat.](#)

⁷² A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az éghajlati kockázatok kezelése – az emberek és a jólét védelme, COM(2024) 91 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52024DC0091>.

⁷³ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az éghajlati kockázatok kezelése – az emberek és a jólét védelme, COM(2024) 91 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52024DC0091>.

⁷⁴ Európában a hőmérséklet-növekedés az elmúlt 30 évben több mint kétszerese volt a globális átlagnak – ez a legmagasabb érték a világ bármely kontinensén, 2022. novemberi jelentés, Meteorológiai Világszervezet, <https://wmo.int/publication-series/state-of-climate-europe-2022> és Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability (Éghajlatváltozás 2022, Hatások, alkalmazkodás és sebezhetőség), https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/report/IPCC_AR6_WGII_FullReport.pdf.

⁷⁵ Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó 2021. évi uniós stratégia és a 2021. évi európai klímarendelet hangsúlyozta, hogy meg kell erősíteni az éghajlatváltozással szembeni rezilienciát.

⁷⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1119 rendelete (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról („európai klímarendelet”).

⁷⁷ COM(2021) 82 final – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Unió létrehozása – Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia.

(vízenergia, némi hőenergia) gyakorolt hatásaik köré csoportosította. Ez jelentős eltérés a második vízgyűjtő-gazdálkodási tervhez képest, ahol a víztöbbletet (azaz az árvizeket) tekintették a fő éghajlati hatásnak. Ez összhangban van a tagállamok többségében a fenti 6.2.4. szakaszban ismertetett, a vízhiánnyal kapcsolatos fokozott aggodalommal is. Fontos, hogy bár a víz-keretirányelv jogilag nem írja elő, a 20 értékelt tagállam közül 16 számolt az aszályok jelentős előfordulásáról; egyre több tagállam számolt be arról, hogy aszálykezelési terveket dolgozott ki vagy dolgoz ki nemzeti, regionális vagy vízgyűjtő kerületi szinten.

Az éghajlatváltozás több tagállamban is egyre nagyobb hatást gyakorol a vízminőségre. Egyre több tagállam élt a **4. cikk (6) bekezdése szerinti mentességgel, ha az elhúzódó aszályok miatt ideiglenesen nem sikerült jó ökológiai állapotot elérnie.**

Néhány tagállam a megnövekedett számú aszályra válaszul a közelmúltban nemzeti vízügyi stratégiákat dolgozott ki (pl. Franciaország és Németország). Ezek kiegészítik a vízgyűjtő-gazdálkodási terveket, de a tagállami jelentésekben nem vették figyelembe őket. Ezek a nemzeti stratégiák azonban jelentős kiegészítő intézkedéseket is magukban foglalhatnak, amelyeket a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel koherens módon kell végrehajtani.

Ami az éghajlatváltozásnak az árvíz kockázat-kezelésre gyakorolt hatásait illeti, a második árvíz kockázat-kezelési tervek és az árvíz kockázat-kezelési terveket megelőző két lépés⁷⁸ értékelésének megállapításai biztatóak. Valamennyi tagállam (szemben a tagállamok felével az első előzetes árvíz kockázat-értékelések esetében) figyelembe vette az éghajlatváltozást a második előzetes árvíz kockázat-értékelésében, és szinte mindegyikük figyelembe vette azt a második árvízveszély- és kockázati térképén (ugyancsak szemben a tagállamok felével a korábbi térképén), annak ellenére, hogy ez nincs kifejezetten előírva az árvízvédelmi irányelvben a térképekhez. A második árvíz kockázat-kezelési tervben mind a 21 értékelt tagállam bizonyítékot szolgáltatott arra vonatkozóan, hogy figyelembe vették az éghajlatváltozás hatásait (szemben a tagállamok több mint egyharmadával a korábbi tervben). Szinte minden tagállam – szemben a tagállamok csupán felével az első ciklusban – különböző időkeretekkel (2030 és 2115 között) tárgyalta árvíz kockázat-kezelési terveiben a jövőbeli éghajlatváltozási forgatókönyveket. Szinte minden tagállam összekapcsolta ezeket nemzeti alkalmazkodási stratégiájával (szemben a tagállamok kevesebb mint felével az első árvíz kockázat-kezelési tervek esetében).

6.3.2. Az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliencia felé tett előrelépés az árvízvédelmi irányelv keretében

A tagállamok nemzeti kockázatértékeléseiben az árvizek jelennek meg a leggyakoribb kockázatként⁷⁹. Amint az az európai éghajlati kockázatértékelésben is szerepel, Európa egyre több és erősebb éghajlati veszéllyel néz szembe, ideértve az erős csapadékhullást, amely esővíz által okozott és folyami árvizeket eredményez, valamint a tengerszint part menti áradásokhoz vezető emelkedését.

Az árvíz kockázat-kezelés terén jelentős előrelépés történt az EU egészében az árvízvédelmi irányelv 2007-es bevezetése óta. Az árvíz kockázat-kezelési tervek az árvizek lehetséges káros következményei enyhítésének fő eszközei, és az árvízvédelmi irányelv által bevezetett

⁷⁸ Az előzetes árvíz kockázat-értékelések, valamint az árvízveszély- és kockázati térképek.

⁷⁹ COM(2024) 130 final – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az uniós polgári védelmi mechanizmus (1313/2013/EU határozat) 6. cikke végrehajtásának eredményeiről A katasztrófakockázat megelőzése és kezelése Európában.

ciklikus, háromlépcsős megközelítés harmadik elemét jelentik. A jelenlegi árvízkezelési tervek, amelyek a második sorozatba tartoznak, a 2022–2027-es időszakra vonatkoznak, hasonlóan a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekhez. A tagállamok már korábban végrehajtották az árvízkezelési tervek előtti két lépést, nevezetesen a második árvízkezelési-értékelést⁸⁰ és a második árvízveszély- és kockázati térképeket. A Bizottság mindkettőt értékelte⁸¹.

Ami a teljességet illeti, mind a 21 tagállam, amely időben nyújtott be jelentést ahhoz, hogy figyelembe lehessen venni ebben az értékelésben, árvízkezelési terveiben háttérinformációkat nyújtott előzetes árvízkezelési-értékeléseiről és árvízveszély- és kockázati térképeiről.

Az előző ciklushoz képest az értékelt tagállamokban javult az árvízkezelés. Valamennyi tagállam meghatározott árvízkezelési célokat. Egyes tagállamok néhány általánosabb célkitűzést határoztak meg, míg mások a korábbiakhoz képest sok, részletesebb célkitűzést nyújtottak be. Valamennyi tagállam megnevezett a célkitűzések teljesítését szolgáló intézkedéseket.

Néhány tagállam olyan célokat tűzött ki, amelyek lehetővé teszik az előző ciklushoz képest elért eredmények mennyiségi értékelését. Több tagállam azonban egyértelmű kapcsolatot teremt a tervekben szereplő intézkedések és az ezen intézkedések által elérni kívánt célkitűzések között. Ugyanazon tagállamokat összehasonlítva 14 tagállam tervében szerepel ez az egyértelmű kapcsolat, míg korábban csak 7 tagállam tervében volt fellelhető ez a kapcsolat.

A tervek az intézkedések végrehajtása terén elért előrehaladást, nem pedig az árvízkezelési csökkentésére irányuló célkitűzések által kitűzött célok felé tett előrelépést tartalmazzák. Ezért nehéz megállapítani, hogy mennyire hatékony az árvízkezelés az EU-ban.

Az árvízkezelési tervekben szereplő intézkedések száma tagállamonként jelentősen eltér: a kevesebb mint 100-tól több mint 10 000 intézkedésig terjed. Ez az eltérés az ország méretétől, a potenciálisan jelentős árvízkezelési kockázatnak kitett területek mennyiségétől és az egyedi vagy csoportos intézkedések választásától függ.

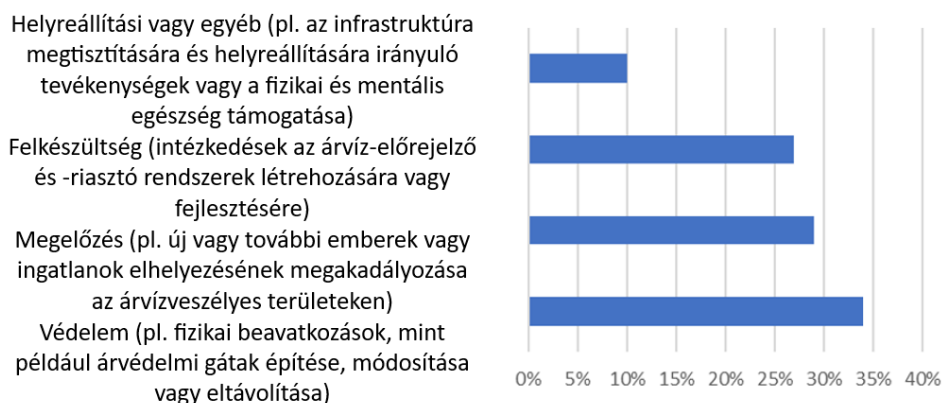
⁸⁰ Az EU-ban közel 14 000 olyan terület van, ahol potenciálisan jelentős árvízkezelési kockázat áll fenn; áttekintésért lásd az árvízkezelési területek megjelenítő eszközét a <https://discomap.eea.europa.eu/floodsviwer/> címen.

⁸¹ A tagállamok második árvízkezelési-értékeléseinek bizottsági értékelését lásd a hatodik végrehajtási jelentésben közzétett dokumentumokban. A tagállamok második árvízkezelési-értékeléseire és második árvízkezelési-terveire vonatkozó bizottsági értékeléseket lásd a jelenlegi hetedik végrehajtási jelentés dokumentumaiban,

https://environment.ec.europa.eu/topics/water/water-framework-directive/implementation-reports_en.

12. ábra – Az intézkedések aránya típusonként (megelőzés, védelem, felkészültség, helyreállítás)

Az intézkedések átlagos aránya a teljes intézkedésállományon belül

A tagállamok két átfogó csoportja létezik: az egyik a megelőzési és/vagy felkészülési intézkedéseket előnyben részesítő tagállamokból áll, a tagállamok másik csoportja pedig a védelmet részesíti előnyben. Bár a második árvízkezelési tervekben továbbra is a védelmi intézkedésekről számolnak be a leggyakrabban, a megelőzési és felkészülési intézkedések már valamivel nagyobb részt tesznek ki az EU-ban. A nem szerkezeti intézkedéseket⁸² illetően valamennyi vizsgált árvízkezelési terv a területrendezéshez kapcsolódik. A 21 értékelt tagállam közül azonban csak nyolc tesz utalást a területrendezésre és az árvízkezelést összekapcsoló jogi vagy szakpolitikai keretekre. Biztató, hogy valamennyi tagállam természet alapú megoldásokat is beépít árvízkezelési terveinek némelyikébe vagy azok mindegyikébe; ugyanakkor egyelőre nincs bizonyíték arra, hogy a hagyományos infrastruktúra helyett vagy azzal kombinálva jelentős változás következett volna be a természet alapú megoldások széles körű elterjedése terén. Bár az árvízvédelmi irányelv nem említi a biztosítást, a 21 tagállamból 12 legalább utalást tesz rá. Ez megerősíti azt az értékes szerepet, amelyet a biztosítás kockázatát ruházási mechanizmusként játszhat az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás előmozdításában.

Pozitív tendencia az, ahogyan a tagállamok az árvízkezelési intézkedéseket prioritizálják. Valamennyi tagállam prioritizálta az intézkedéseket, vagy megadta az azok végrehajtásához előírt időkeretet (az első árvízkezelési tervekben nem mindegyik tagállam járt el így). Az elemzés például azt mutatja, hogy a legtöbb intézkedést a három legmagasabb prioritási kategóriába sorolták (magas, nagyon magas és kritikus), azaz 13 tagállamban (a 21 elemzett közül) az intézkedések legalább 50 %-a e kategóriák valamelyikébe tartozik. Ezzel szemben sokkal kevesebb tagállam számolt be a két legalacsonyabb prioritási kategóriába (mérsékelt és alacsony) tartozó intézkedések jelentős arányáról. Az első árvízkezelési tervekről a második árvízkezelési tervekre való áttérés során a tagállamokban az intézkedések sürgőssége némileg lefelé változott, a kritikusról a nagyon magas prioritásra, illetve a nagyon magas prioritásról a kiemelt

⁸² Mélyépítési szerkezeteket nem tartalmazó intézkedések, például figyelemfelkeltés, korai előrejelző rendszerek biztosítása, katasztrófa megelőzési és -reagálási tervek, valamint területrendezés.

prioritásra. A sürgősséget illetően történt némi felfelé irányuló elmozdulás is, főként az alacsony és mérsékelt prioritásról a magas prioritásra. A 21 tagállam közül 15 végzett az intézkedésekkel kapcsolatban valamilyen költség-haszon elemzést, bár kevesen használták fel azokat az intézkedések prioritizálására. Mivel a költség-haszon elemzést alkalmazó tagállamok aránya többé-kevésbé megegyezik az előző cikluséval, az előrehaladás főként az egyes tagállamokban alkalmazott javított módszerekhez kapcsolódik.

Az árvíz-kockázat-kezelés szükséges elemei a megbízható előrejelző és korai előrejelző rendszerek, amelyek lehetővé teszik a polgári védelmi intézkedések gyors aktiválását, valamint az erős reagálási képesség az ilyen események alatt és után. A Bizottság uniós szintű fellépésekkel támogatja a tagállamokat ezen a területen, többek között a Kopernikusz európai árvíz-előrejelző rendszerén keresztül, amely a jelentős árvízesemények előtti és alatti előkészítő intézkedéseket támogatja⁸³. A Kopernikusz gyors térképezési szolgáltatása igény szerinti és gyors térinformatikai tájékoztatást nyújt (órákon vagy napokon belül), támogatva a katasztrófa előtti, alatti és közvetlen katasztrófa utáni veszélyhelyzet-kezelési tevékenységeket. A katasztrófa bekövetkezését követően a tagállamok igénybe vehetik az uniós polgári védelmi mechanizmust, amely jelentősen megerősítette az országok közötti együttműködést a polgári védelem, valamint a katasztrófamegelőzés, -felkészültség és -reagálás⁸⁴ terén, például katasztrófavédelmi rezilienciacélok⁸⁵ kidolgozása révén. A Bizottság ösztönzi a Kopernikusz veszélyhelyzet-kezelési szolgáltatásainak elterjedését, és előmozdítja a levont tanulságok és a bevált gyakorlatok tagállamok közötti megosztását, különösen a jelentős árvízeseményeket követően.

7. A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI STABILITÁS BIZTOSÍTÁSA

Tekintettel a jó állapot elérése terén elért korlátozott előrehaladásra, a víztestek nagy többsége a víz-keretirányelv 4. cikkében meghatározott különböző **mentességek** hatálya alá tartozik⁸⁶. Meg kell említeni, hogy nőtt a víz-keretirányelv 4. cikkének (4) és (5) bekezdéséhez kapcsolódó mentességek száma. Az ilyen mentességek indoklása általában javult a víz-keretirányelv azon követelményeinek való megfelelés szempontjából, hogy megfelelő, egyértelmű és átlátható kritériumokon alapuljanak. Ugyanakkor nem minden tagállam szolgáltat kellően részletes információt az érintett víztest szintjén, és az értékelt

⁸³ Az EÁR az első olyan európai rendszer, amely figyelemmel kíséri és előrejelzi az árvizeket Európa-szerte. Támogatja a jelentős árvízesemények bekövetkezése előtti és alatti előkészítő intézkedéseket. Kiegészítő, hozzáadott értékű képviselő információkkal szolgál az érintett nemzeti és regionális hatóságok számára. Az EÁR emellett folyamatosan tájékoztatja a Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központot a folyamatban lévő és esetlegesen közelgő árvizekről Európa-szerte. A közelmúltban az EÁR v5.0 számos jelentős változtatást vezetett be a rendszerben, többek között a nagyobb térbeli felbontást.

⁸⁴ Jelentés az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az uniós polgári védelmi mechanizmus (1313/2013/EU határozat) 6. cikke végrehajtásának eredményeiről A katasztrófakockázat megelőzése és kezelése Európában, [2024.3.12. COM\(2024\) 130 & SWD\(2024\) 130](#).

⁸⁵ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/document/download/7b124199-d4d7-43fe-b852-8cee69674d19_en.

⁸⁶ A 4. cikk (4) bekezdése lehetővé teszi a jó állapot, illetve potenciál elérésére előírt határidő 2015 utánra történő meghosszabbítását (a 4. cikk (1) bekezdésében meghatározottak alapján). A 4. cikk (5) bekezdése lehetővé teszi a kevésbé szigorú célkitűzések elérését. A 4. cikk (6) bekezdése megengedi a víztestek állapotának időszakos leromlását. A 4. cikk (7) bekezdése meghatározza azokat a feltételeket, amelyek mellett az állapotromlás, illetve a WFD-célok eredménytelen elérése megengedett lehet; így vizsgálja a felszíni víztestek fizikai jellemzőinek új keletű módosulásait, a felszíni vizek szintjében beálló változásokat, illetve annak esetét, amikor a kiválóról jó állapotúra való visszaminősítés az új, fenntartható emberi fejlesztési tevékenység következménye.

tagállamoknak csak mintegy fele ad elegendő adatot valamennyi vízgyűjtő-gazdálkodási tervben.

A víz-keretirányelv 9. és 11. cikkével és III. mellékletével⁸⁷ összhangban a **vízügyi gazdasági elemzés** és a kapcsolódó **költségmegtérülési eszközök** – többek között a vízárzás – naprakésszé tétele és jelentése egyre inkább bevett gyakorlattá válik a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben. A jelentéstétel azonban gyakran nem kapcsolja össze egyértelműen a vízgyűjtő terület fő kihívásaival és fejleményeivel. Ezért nem világos, hogy a gazdasági elemzés hogyan szolgált alapul a költségmegtérüléssel, az árképzéssel és általában az intézkedési programok kialakításával kapcsolatos döntésekhez. A vízszolgáltatásokra vonatkozó jelentéstétel például nem tartalmaz sok részletet. Számos vízgyűjtő-gazdálkodási terv jellemzően a két tágon meghatározott vízszolgáltatásról, nevezetesen az ivóvízellátásról és a víziközmű-szolgáltatásokról számol be; ezért általában nem ismerik fel és nem tárgyalják az e kategóriákba tartozó vagy azokhoz közvetlenül kapcsolódó egyes vízszolgáltatásokat, például a víztárolást és -újrafelhasználást. Ez megnehezíti az ország vízhasználatának kellően teljes körű megértését, beleértve azok gazdasági jelentőségét és költségmegtérülési potenciálját, valamint a víztestekre gyakorolt nyomását.

Emellett a víz-keretirányelv 9. cikkében előírt elemekhez képest továbbra is vannak jelentős végrehajtási hiányosságok, különösen az alábbiakban felsoroltak tekintetében.

- Annak értékelése, hogy a meglévő árképzési politikák „megfelelő ösztönzőket” biztosítanak-e a hatékonyabb vízhasználathoz.
- A környezetvédelmi és erőforrásköltségek értékelése, valamint ezek beépítése a költségmegtérülési intézkedésekbe.
- Annak értékelése, hogy a vízhasználat és a kulcsfontosságú vízfelhasználó ágazatok (beleértve a mezőgazdaságot, az ipart és a háztartásokat) a „szennyező fizet” elvvel összhangban „megfelelő mértékben” járulnak-e hozzá a vízszolgáltatások nyújtásának költségeihez. A bejelentett adatok gyakran nem részletezik a környezeti és erőforrásköltségeket, valamint azokat a vízhasználatokat, amelyek a legjelentősebb költségnomást gyakorolják a fő vízszolgáltatásokra (azaz a vízellátásra és a víziközmű-szolgáltatásra).

A víz-keretirányelv célkitűzéseinek eléréséhez és az uniós társadalmak vízgazdálkodásának reziliensebbé tételéhez több beruházásra van szükség. Azon tagállamok esetében, amelyek elektronikus úton nyújtottak be jelentéseket, rendelkezésre állnak bizonyos információk a víz-keretirányelv szerinti finanszírozási igényekről, és ezekből kiderül, hogy az intézkedések végrehajtásához gyakran a finanszírozás növelésére van szükség. Ez magában foglalja egy további uniós pénzügyi hozzájárulást is. Egyes elektronikus jelentések (Észtország, Lettország és Hollandia) esetében azonban az információk hiányosak, ellentmondásosak vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre. Azon 10 tagállam esetében, amelyekre vonatkozóan információk állnak rendelkezésre, a 2022 és 2027 közötti kumulatív finanszírozási igény a becslések szerint 89,4 milliárd EUR (évente körülbelül 15 milliárd EUR), de az adatok korlátozottsága miatt ez valószínűleg alulbecslést jelent.

⁸⁷ A víz-keretirányelv III. melléklete előírja, hogy a gazdasági elemzésnek elegendő és kellően részletes adatokat kell tartalmaznia a vízszolgáltatások költségtérítésére vonatkozó intézkedések és a kapcsolódó kötelezettségek leírásához és indoklásához (9. cikk). Az elemzésnek segítenie kell annak megítélésében is, hogy az intézkedési programokba (11. cikk) belefoglalandó, a vízhasználattal kapcsolatos intézkedések közül melyek a legköltséghatékonyabbak.

Ami az árvíz kockázat-kezelési tervek végrehajtásához szükséges finanszírozási igényeket illeti, 16 tagállam (szemben az első árvíz kockázat-kezelési tervekben szereplő 10 tagállammal) nyújtott be valamennyi információt az intézkedések becsült költségéről. Ez 2022 és 2027 között mintegy 35 milliárd EUR-t tesz ki (évente mintegy 6 milliárd EUR), bár ez valószínűleg alulbecslést jelent. A szolgáltatott információk hatóköre és részletessége jelentősen eltért, és gyakran még egy adott tagállamon belül sem terjedtek ki az összes intézkedésre.

Bár számos vízgyűjtő-gazdálkodási terv korlátozott információt tartalmaz, érdemes megjegyezni, hogy az uniós finanszírozási eszközök, köztük a közös agrárpolitika, a kohéziós politika és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz jelentős szerepet játszottak a vízgyűjtő-gazdálkodási terv és az árvíz kockázat-kezelési terv intézkedéseinek végrehajtásában a tagállamokban. Emellett a Bizottság a Horizont Európa programon keresztül széles körű támogatást nyújt a kutatáshoz a tudásbeli hiányosságok megszüntetése és az innovatív megoldások bevezetésének előmozdítása érdekében, többek között az óceánokkal és édesvizekkel kapcsolatos küldetés révén. Végezetül a Bizottság a Technikai Támogatási Eszközön keresztül is támogatja a tagállamokat a vízpolitikai reformok megtervezésében, kidolgozásában és végrehajtásában.

Mindazonáltal az elemzés azt mutatja, hogy az EU egészét tekintve nem sikerült kielégíteni az éves beruházási igényeket, amelyek a becslések szerint évi 77 milliárd EUR-t tesznek ki; a finanszírozási hiányt jelenleg évi 25 milliárd EUR-ra becsülik⁸⁸. Ez az összeg nagyrészt a vízellátási és víziközmű-szolgáltatási igényeken alapul, miközben a víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv végrehajtásával kapcsolatos egyéb intézkedések költségeit nem feltétlenül tükrözi teljes mértékben. Sajnálatos módon a legtöbb tagállam esetében a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek nem tartalmazznak olyan egyértelmű beruházási ütemtervet, amely figyelembe venné a legújabb éghajlati forgatókönyveken és alkalmazkodási stratégiákon alapuló hosszú távú vízigény- és vízellátási előrejelzéseket. Általánosabban fogalmazva, a jelentett gazdasági elemzések nem mutatják be egyértelműen, hogy a költséghatékonysági értékelések hogyan szolgáltak alapul az intézkedési programokban szereplő intézkedések kiválasztásához (amely programoknak ideális esetben sokkal több beruházási intézkedést kellene tartalmazniuk). Az intézkedési programok gazdasági alapjai terén elért további fejlődés nagymértékben segítené a vízügyi döntéseket és beruházásokat.

8. HATÁROKON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS A VÍZ-KERETIRÁNYELV ÉS AZ ÁRVÍZVÉDELMI IRÁNYELV KERETÉBEN

Az országhatárokon átnyúló vízgyűjtő területek esetében a víz-keretirányelv előírja a tagállamok számára, hogy koordináljanak egymással, és adott esetben észszerű mértékben törekedjenek a nem uniós országokkal való koordinációra is. Az elemzés azt mutatja, hogy bár az együttműködés mértéke eltérő, stabil intézményi keret áll rendelkezésre a különböző

⁸⁸ Környezetvédelmi Főigazgatóság, Környezetvédelmi beruházási igények, finanszírozás és hiányosságok az EU-27-ben – 2024. évi frissítés (belső elemzés). Megjegyzendő, hogy a környezetvédelmi politikák végrehajtásáról szóló következő, 2025 tavaszára tervezett jelentés további nyilvános információkat és naprakész információkat fog tartalmazni a témával kapcsolatban.

nemzetközi vízgyűjtő kerületek határokon átnyúló koordinációs mechanizmusaihoz⁸⁹. Van néhány példa arra, hogy az előző ciklushoz képest tovább „korszerűsítették” a meglévő intézkedéseket.

A legnagyobb nemzetközi vízgyűjtő kerületekhez nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodási terveket dolgoztak ki, amelyek kereteket biztosítanak a tagállamok közötti együttműködéshez. Ezek a keretek az adatmegosztásra, a közös monitoring- és kutatási projektekre, az állapot értékelésének közös koordinációjára, a vonatkozó prioritási mutatókra és az elfogadott küszöbértékekre összpontosítanak. Ez a mutatókkal és küszöbértékekkel kapcsolatos együttműködés azonban nem jelenti azt, hogy a vízgyűjtőkön osztozó különböző országok között teljes lenne a konvergencia az értékelési eredmények tekintetében.

A Duna nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodási terve kivételével, amely nemzetközi jelentőségű intézkedéseket határoz meg, a többi nemzetközi vízgyűjtő-gazdálkodási terv lényegében az egyes tagállamok által kidolgozott nemzeti intézkedéseket konszolidálja; ezért nem világos, hogy milyen mértékben biztosított a következetesség a felvízi és alvízi országok által hozott intézkedések között. Például a Rajna felvízi részein hallépcsőket telepítettek, miközben az alvízi szakaszokon hasonló intézkedéseket még nem hajtottak végre teljes mértékben, ami visszaveti a felvízi intézkedések hatékonyságát. Hasonlóképpen, a tápanyagterhelés csökkentése esetében általában nem veszik figyelembe az alvízi víztestek jó állapotára vonatkozó célkitűzések eléréséhez szükséges felvízi hozzájárulást, különösen a tápanyagokra leginkább érzékeny part menti és átmeneti vizek esetében.

Aggodalomra ad okot, hogy a felszín alatti vizekkel kapcsolatos, határokon átnyúló együttműködés nagyon korlátozott. Sok nemzetközi vízgyűjtő kerület esetében nem azonosították a határokon átnyúló felszín alatti vizeket; ezért a felszín alatti víztestek körülhatárolását és jellemzését az egyes országok egyénileg végzik. Amennyiben országhatárokon átnyúló víztartó rétegeket (pl. Scheldt, Visztula, Elba és Duna) azonosítanak, a jellemzést kétoldalú megbeszélések keretében kell elvégezni. A felszín alatti vizek állapotának értékelésére szolgáló minőségi és mennyiségi mutatók ellenőrzése terén is korlátozott az együttműködés.

Mivel az aszály és a vízhiány jelentette kihívások egyre sürgetőbbé válnak az egész EU-ban, a vízgazdálkodás mennyiségi szempontjai valószínűleg egyre fontosabbak lesznek a nemzetközi vízgyűjtő kerületek összefüggésében. Néhány kivételtől eltekintve, mint például a Portugália és Spanyolország közötti Albufeira-egyezmény, a nemzetközi vízgyűjtő kerületekben a vízhiány és az aszály kezelése terén folytatott együttműködés egyelőre korlátozott, így azt tovább kell ösztönözni.

A víz-keretirányelv 12. cikke szerinti, **tagállami szinten megoldhatatlan problémákra** vonatkozó eljárásra az előző jelentés óta egyszer hivatkoztak. 2019-ben Csehország aggodalmának adott hangot a felszín alatti vizek szintjének a lengyelországi turowi bánya határokon átnyúló hatásai miatti csökkenésével kapcsolatban. Az eljárást 2022 februárjában megszüntették, miután Lengyelország és Csehország megállapodást kötött egy, a Bíróság elé terjesztett ügy keretében (amely felfüggesztette az eljárást a 12. cikk alapján).

⁸⁹ A legtöbb nemzetközi vízgyűjtő kerületre vonatkozóan általában létezik valamilyen nemzetközi megállapodás, gyakran nemzetközi koordináló szerv is működik, és kevésbé gyakran közös vízgyűjtő-gazdálkodási terv is előfordul. Az EU-ban csak néhány olyan vízgyűjtő terület van, amely ezek egyikével sem rendelkezik.

Bár nem kapcsolódik közvetlenül a 12. cikk alkalmazásához, az Odera-folyót érintő katasztrófa, amely a közelmúlt egyik legnagyobb ökológiai katasztrófája volt Európában, és amely 2022 júliusában és augusztusában tömeges halpusztuláshoz vezetett, rámutatott a szomszédos országok közötti, valamint az ezen országok és az Európai Bizottság közötti nem megfelelő kommunikáció következményeire. Az incidens rávilágított a hatékony, határokon átnyúló együttműködés fontosságára az ilyen katasztrófákra való időben történő és megfelelő reagálás biztosítása érdekében. A Bizottság kezdettől fogva támogatást és szakértelmet biztosított, és az EEA-val együttműködve jelentést készített, amely elemezte a katasztrófa okait, és kulcsfontosságú ajánlásokat fogalmazott meg az uniós folyókban bekövetkező jövőbeli ökológiai katasztrófák megelőzése érdekében⁹⁰.

Az árvízvédelmi irányelv a víz-keretirányelvhez hasonlóan előírja a tagállamok számára, hogy hangolják össze a határokon átnyúló vízgyűjtőkön belüli erőfeszítéseiket, beleértve a nem uniós országokkal folytatott erőfeszítéseket is. Ahol a vízgyűjtők egészére kiterjedő koordinációs szervezetek működnek, a nemzetközi árvízkezelési terv kidolgozása minden esetben közös, magas szintű célkitűzések meghatározásához és szinte minden esetben összehangolt és közös intézkedések kidolgozásához vezetett⁹¹. E vízgyűjtő szervezeteken belül külön munkacsoportok követik nyomon a nemzetközi árvízkezelési tervek nemzeti szintű végrehajtását. Széles körű nyilvános konzultációkra került sor néhány vízgyűjtő medence, például a Duna és a Rajna medencéje kapcsán. Ezen túlmenően az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozó, az árvízvédelmi irányelvhez közvetlenül kapcsolódó, vízgyűjtő szintű stratégiák megléte jelentős szerepet játszik ezekben az erőfeszítésekben⁹².

9. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS KILÁTÁSOK

Összességében az értékelés azt mutatja, hogy az uniós víztestek ismerete és ellenőrzése jelentősen javult az előző ciklushoz képest. Sajnálatos módon az összesített adatok alapján az uniós víztestek állapota nem javult jelentősen. Bizonyos terhelések egyértelműen csökkentek, amennyiben a tagállamok növelték vízügyi kiadásait, vagy jelentős előrelépést értek el más vonatkozó jogszabályok végrehajtása terén⁹³. A felszín alatti víztestek nagy többsége mennyiségi és kémiai szempontból jó állapotban van, és a legutóbbi jelentéstételi ciklus óta pozitív tendencia figyelhető meg.

Ezzel szemben a felszíni vizek rendkívül kritikus helyzetben vannak. Az értékelt uniós felszíni víztestek kevesebb mint fele (39,5 %) van jó ökológiai állapotban, és kevesebb mint egyharmada van (26,8 %) jó kémiai állapotban. Ennek oka sokrétű. A vegyi anyagok esetében egyes pozitív tendenciákat elfednek a higany és más mindenütt előforduló, bioakkumulatív és mérgező szennyező anyagok által okozott korábbi, széles körű szennyeződések, vagy az újonnan felmerülő szennyezési kihívások árnyékkolták be azokat. Ami az ökológiai állapotot illeti, bizonyos biológiai minőségi elemek tekintetében történt némi javulás. Az uniós folyók, tavak és parti vizek azonban továbbra is jelentős terhelésnek vannak kitéve, és még ha hatékony intézkedésekre is kerül sor, előfordulhat, hogy az ellenőrzés során nem látható gyors

⁹⁰ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC132271>.

⁹¹ Ilyen például a hidrológiai adatok megosztása, az esővíz által okozott árvizekre vonatkozó nemzeti gyakorlatok cseréje, valamint tanulmányok készítése az árvíz-előrejelzés javításáról a medencében, szemben például az árvízvédelmi gátak építésével.

⁹² A Rajnára vonatkozó stratégia 2015-re, a Dunára vonatkozó stratégia pedig 2018-ra nyúlik vissza.

⁹³ Ez elsősorban a települési szennyvíz kezeléséről, a nitrátokról, az ipari kibocsátásokról szóló irányelvet, illetve a vegyi anyagokról szóló uniós jogszabályt jelenti.

előrehaladás, mivel a természetnek megfelelő mennyiségű időre van szüksége a helyreálláshoz. Biztató az „ismeretlen állapotú” víztestek számának csökkenése, de az adatok összehasonlíthatóságával kapcsolatban új kihívások merültek fel, ami akadályozza az objektív értékeléseket. Mindez szükségessé teszi annak átgondolását, hogy miként javítható az adatok minősége és összehasonlíthatósága.

Ezen adatproblémák ellenére még sok a tennivaló a víz-keretirányelv és a kapcsolódó irányelvek célkitűzéseinek teljes körű elérése érdekében. A feladat elsősorban a tagállamokra hárul, amelyeknek növelniük kell az ambíciószintet és fel kell gyorsítaniuk a fellépést.

A tagállamok előrejelzései alapján már egyértelmű, hogy a víz-keretirányelv célkitűzéseinek 2027-ig történő teljes körű teljesítése nem valósul meg a harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben meghatározott intézkedési programmal.

Mivel a mentességi lehetőségek korlátozottak, különösen fontos lesz a jelentős finanszírozási hiányok kezelése és a vízügy jobb integrálása más vonatkozó szakpolitikákba. Az európai zöld megállapodás keretében elfogadott számos intézkedés (pl. az ipari kibocsátásokról szóló felülvizsgált irányelv és a települési szennyvíz kezeléséről szóló felülvizsgált irányelv) hozzájárulhat a gyors előrelépéshez, ha azokat korán végrehajtják. Aggasztó, hogy több tagállam már jelezte, hogy 2027-ben széles körben alkalmazni kívánja a mentességeket, akár kevésbé szigorú környezetvédelmi célkitűzések alkalmazásával, akár a határidő meghosszabbításával. A Bizottság emellett továbbra is proaktívan együtt fog működni a társjogalkotókkal a vízszennyezés kezelésére irányuló intézkedések megerősítése érdekében, többek között azért, hogy fokozott figyelmet fordít az újonnan megjelenő szennyező anyagokra, például a poli- és perfluor-alkil anyagokra, a mikroműanyagokra és a gyógyszerekre.

Az árvízvédelmi irányelv esetében a tagállamok az első ciklus tapasztalataira építve fokozatosan módosították az árvíz kockázat-kezeléssel kapcsolatos megközelítéseiket. Három fejlemény emelkedik ki: a) jelentős uniós szintű növekedés a potenciálisan jelentős árvíz kockázatnak kitettként azonosított területek számában; b) a GIS-alapú internetes megjelenítő eszközök szinte valamennyi tagállam általi bevezetése árvízveszély- és kockázati térképeik közzétételének érdekében, sokkal hozzáférhetőbbé téve azokat; valamint c) az éghajlatváltozás figyelembevételének javítása, például modellezés és forgatókönyvek révén. A jelentős áradások lehetséges káros hatásainak csökkentése terén tett további előrelépés érdekében a tagállamoknak folyamatos erőfeszítéseket kell tenniük a tervezési kapacitás javítása érdekében, különösen az árvíz kockázat csökkentésére irányuló célkitűzések elérése terén elért eredmények jobb nyomon követése tekintetében. Olyan intézkedéseket is meg kell tervezniük és végre kell hajtaniuk, amelyek hozzájárulnak a jövőbeli éghajlati viszonyok kezeléséhez, többek között a természetes vízmegtartás növelésével (vagy helyreállításával), egyebek mellett az árterületek helyreállítása és újbóli összekapcsolása révén, valamint annak biztosításával, hogy az árvíz megelőzési intézkedéseket a jövőbeli árvízviszonyok függvényében határozzák meg. Emellett megfelelő erőforrásokat kell biztosítaniuk az árvíz kockázat-kezelési tervek hatékony végrehajtásához.

Ebben a jelentésben és az azt kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentumokban a Bizottság néhány általános és országspecifikus ajánlást ad ki arra vonatkozóan, hogy a tagállamok hogyan tehetnek további előrelépéseket mind a víz-keretirányelv, mind pedig az árvízvédelmi irányelv jobb végrehajtása terén, hozzájárulva ezáltal az EU vízgazdálkodása rezilienciájának fokozásához.

Ezek az ajánlások képezik majd a tagállamokkal folytatott strukturált párbeszéd alapját, amelyet a Bizottság gyorsan el fog indítani. Ezek a párbeszédok lehetővé teszik a víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv szerinti követelmények jobb végrehajtását és adott esetben jobb érvényesítését, szorosan összehangolva a vízi környezetre nehezedő legfontosabb terhelésekre kiterjedő végrehajtási erőfeszítésekkel.

A tagállamokkal való együttműködés folytatása mellett a megfelelés előmozdítása érdekében a Bizottság együtt fog működni a nyilvánossággal és az összes érdekelt féllel. Ez tükröződni fog a környezetvédelmi politikák végrehajtásának következő, 2025-ben esedékes felülvizsgálatában is.

A Bizottság a tagállamokkal és az EEA-val konzultálva összegyűjti az e jelentéstétel során levont tanulságokat, és azonosítja az adminisztratív terhek egyszerűsítésére és csökkentésére, valamint az adatkezelés – különösen az adatok összehasonlíthatóságának – javítására irányuló lehetőségeket, miközben javítja az elektronikus jelentéstételi platform hatékonyságát.

Végezetül a Bizottság továbbra is támogatni fogja a tagállamok végrehajtási erőfeszítéseit azáltal, hogy megkönnyíti a rendelkezésre álló és a jövőbeli finanszírozás felhasználását, megerősíti a releváns adatok, információk és ismeretek rendelkezésre állását, valamint a közös végrehajtási stratégia részeként elősegíti a bevált gyakorlatok cseréjét.

Az értékelés megállapításai beépülnek majd a vízgazdálkodás rezilienciájára vonatkozó bejelentett stratégia előkészítésébe is.

10. AJÁNLÁSOK

Bár az egyes országok értékelése tartalmaz országspecifikus ajánlásokat, az alábbi ajánlások valamennyi uniós tagállam számára relevánsak.

VÍZ-KERETIRÁNYELV

1. Valamennyi tagállamnak **növelnie kell ambíciószintjét, és fel kell gyorsítania a megfelelési szakadék 2027-ig történő lehető legnagyobb mértékű csökkentésére irányuló intézkedéseket.** Ez a következőket foglalja magában:
 - a) **hatásosabb intézkedési programok kidolgozása** a jó állapot elérése érdekében áthidalandó szakadék egyértelműbb értékelése és az intézkedések egyértelműbb rangsorolása alapján;
 - b) **az intézkedések végrehajtása során azonosított strukturális akadályok** – például az elégtelen igazgatási kapacitás és erőforrások – **határozott kezelése**;
 - c) az **irányítás megerősítése a nyilvános konzultációk, valamint a különböző közigazgatási szintek** és az egyéb vonatkozó uniós jogszabályok, különösen az árvízvédelmi irányelv, a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelv és a nitrátirányelv végrehajtásával foglalkozó **hatóságok közötti koordináció** javítása révén;
 - d) a víz-keretirányelvnek a víztesteket érintő valamennyi tevékenységgel (beleértve a vízkivételt, a tározást, a kibocsátást) kapcsolatos **engedélyek/szabályozások időszakos felülvizsgálatára** vonatkozó rendelkezéseinek való teljes körű megfelelés biztosítása, valamint **hatékony, visszatartó erejű és arányos szankciórendszerek** biztosítása; adott esetben a kis vízkivételek nyilvántartásba vételi és engedélyezési követelmények alóli meglévő mentességei felülvizsgálatának mérlegelése, hogy a kumulatív hatásokat jobban lehessen kezelni.

2. Valamennyi tagállamnak **növelnie kell a beruházásokat, és megfelelő finanszírozást kell biztosítania az intézkedési programok hatékony végrehajtásához** a célkitűzések elérése érdekében. Ez különösen a következőket foglalja magában:
- hosszú távú beruházási tervek** kidolgozása és az egyes intézkedések finanszírozási forrásának egyértelmű meghatározása, beleértve a közös agrárpolitika, a 2021–2027-es kohéziós politika és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz révén nyújtott uniós finanszírozás hatékony felhasználását;
 - a vízszolgáltatásokra vonatkozó **költségmegtérülési elv** teljes körű alkalmazására irányuló erőfeszítések fokozása annak érdekében, hogy valamennyi kulcsfontosságú vízfelhasználó és vízfelhasználó ágazat megfelelő mértékben járuljon hozzá a vízszolgáltatások költségeihez;
 - a **„szennyező fizet” elv** jobb és szélesebb körű alkalmazása, a káros környezetvédelmi támogatások megszüntetése, valamint **megfizethető, igazságos és méltányos árképzési mechanizmusok** biztosítása **valamennyi vízhasználó számára** a víz-keretirányelv 9. cikkével összhangban.
3. Valamennyi tagállamnak **kiegészítő intézkedéseket kell bevezetnie a fennálló környezeti kihívások (terhelések) csökkentése érdekében**, alapos hiányelemzések alapján.
- Ez a következőket foglalja magában:
- a **tápanyagszennyezés csökkentésére irányuló intézkedések fokozása**, többek között a maximális tápanyagterhelés valamennyi vízgyűjtő területben történő meghatározása és elérése révén, nemcsak a víz-keretirányelvvvel, hanem a tengervédelmi stratégiáról szóló keretirányelvvvel és a nitrátirányelvvvel is összhangban;
 - a **peszticidszennyezés elleni intézkedések megerősítése** a kémiai peszticidek használatának csökkentése, az integrált növényvédelem és a fenntarthatóbb gyakorlatok (pl. precíziós gazdálkodás) előmozdítása, a maximális vegyianyag-terhelés valamennyi vízgyűjtő területre vonatkozóan történő meghatározása és elérése, valamint a védett ivóvízkivételi területeken szigorúbb korlátozások bevezetése révén;
 - a **pontszerű forrásból származó szennyezés további csökkentése** a tápanyagok, az elsőbbségi anyagok és a folyamspecifikus szennyező anyagok kezelése érdekében, például a pontszerű kibocsátásokra vonatkozó meglévő engedélyeknek a szennyezőanyag-terhelés csökkentése érdekében történő felülvizsgálata vagy a bevezetések vészhelyzet esetén történő ideiglenes felfüggesztésére vagy korlátozására vonatkozó kötelezettségek bevezetése révén, figyelembe véve az ipari kibocsátásokról szóló felülvizsgált irányelv és a települési szennyvíz kezeléséről szóló felülvizsgált irányelv szerinti új kötelezettségeket;
 - a **természetalapú megoldásokra** irányuló erőfeszítések fokozása, beleértve a természet-helyreállítást és az ökoszisztéma-helyreállítást a **hidromorfológiai terhelések** csökkentése érdekében;
 - a **vízfolyás folytonosságának**, az általános hidrológiai helyzetnek és a vízi fajok – köztük a vándorló fajok – védelmének **javítására** irányuló erőfeszítések fokozása;
 - az **ökológiai vízhozamok (azaz az a vízszint, amelyet a víztestben kell hagyni ahhoz, hogy az ökoszisztéma megfelelően működjön) meghatározása** valamennyi vízgyűjtő terület esetében és azok **hatékony**

alkalmazása a vízelosztási döntések során, valamint a vízkivételekre és tározásokra vonatkozó engedélyek kiadása vagy időszakos felülvizsgálata a víz-keretirányelv 11. cikkével összhangban;

- g) a felszín alatti víztestek mennyiségi állapotának értékelésekor a **felszín alatti vizektől függő** (szárazföldi és vízi) **ökoszisztémák vízszükségletének** szisztematikusabb figyelembe vétele.

4. Az EU-ban tapasztalt **vízhiány** fényében a tagállamoknak:

- a) **javítaniuk kell az éghajlatváltozási rezilienciavizsgálatot** célzó intézkedéseket az intézkedési programokban, és adott esetben megfelelő intézkedéseket vagy terveket kell kidolgozniuk a reziliencia megerősítésére;
- b) proaktív módon **ki kell dolgozniuk vagy javítaniuk kell valamennyi vízgyűjtő pontos vízmérlegét, továbbá rendszeresen frissíteniük és ellenőrizniük kell azokat**, figyelembe véve az összes vízbevitt és -kivettelt, a természetes veszteségeket és a vízfüggő ökoszisztémák igényeit; ez magában foglalja a vízhasználatok közvetlen ellenőrzésének és mérésének fokozását, a vízkivételi jegyzékek folyamatos frissítését, valamint a nem engedélyezett és illegális vízkivételek ellenőrzését;
- c) hatékony intézkedéseket kell hozniuk a **víz újrafelhasználásának, a vízhasználat hatékonyságának és körforgásos jellegének** előmozdítása érdekében, ugyanakkor maximalizálniuk kell a **természetalapú megoldások** használatát a talajban és az ökoszisztémákban történő fenntarthatóbb víztárolás érdekében;
- d) új **gátak** és **tározók** tervezésekor gondosan fel kell mérniük azok környezeti hatásait, többek között a víz-keretirányelv célkitűzéseinek fényében, és biztosítaniuk kell, hogy ezek az intézkedések az integrált vízgazdálkodás és a **vízgazdálkodás rezilienciájára** vonatkozó koherens stratégiák részeként képezzék, amelyek magukban foglalják a **hosszú távú éghajlati forgatókönyvek** megfelelő figyelembevételét.

5. A víz-keretirányelv célkitűzéseinek elérése és a vízgazdálkodás rezilienciájának megerősítése érdekében a **tagállamoknak tovább kell javítaniuk a határokon átnyúló együttműködést**, különösen az alábbiak tekintetében:

- a) a víztestek **körülhatárolása és jellemzése, közös vagy összehangolt ellenőrzési programok és állapotértékelési módszerek** (pl. a biológiai minőségi elemekre vonatkozó, közösen elfogadott referenciatételek és a szennyező anyagokra vonatkozó környezetminőségi előírások);
- b) a vízgazdálkodás **mennyiségi vonatkozásai** a vonatkozó nemzetközi együttműködési mechanizmusokon és szerveken keresztül.

6. Amennyiben egy adott víztest esetében a víz-keretirányelv célkitűzései nem teljesíthetők, és mentességeket alkalmaznak, a tagállamoknak ezt az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatából eredő **megszorító értelmezéssel** összhangban kell megtenniük, és kellően **részletes indokolást** kell nyújtaniuk, biztosítva **alkalmazásuk rendszeres felülvizsgálatát**. Ez a következőket foglalja magában:

- a) annak biztosítása, hogy a célkitűzések mérséklése (a víz-keretirányelv 4. cikkének (5) bekezdése) **megfelelően dokumentált és indokolt** legyen, különösen az aránytalan költségek és a megvalósíthatatlanság tekintetében, valamint figyelembe véve az eddigi végrehajtási hiányosságokat, ahelyett,

hogyan a célkitűzések a 2027-ig történő elérésének elmulasztása esetén alapértelmezett lehetőségként kérelmeznék a mentességet;

- b) annak felismerése, hogy a **határidők meghosszabbításának lehetőségei** (a víz-keretirányelv 4. cikkének (4) bekezdése) **rendkívül korlátozottak**;
- c) sokkal jobb tájékoztatás nyújtása az új projektekre vonatkozó, a 4. cikk (7) bekezdése szerinti **mentességekről**; ez magában foglalja e mentességek alkalmazásának jobb indokolását a kumulatív hatások részletezésével, az alternatív, környezetbarátabb lehetőségek értékelésével, valamint az esetleges káros hatások enyhítése érdekében hozott intézkedésekről való tájékoztatással.

7. Az ellenőrzést, az értékelést, az adatkezelést és a jelentéstételt illetően a tagállamoknak:

- a) biztosítaniuk kell – a Bizottsággal és az EEA-val együttműködve – a jövőbeli ciklusokra vonatkozó, **időben történő és teljesebb elektronikus jelentéstételt**, jobban kihasználva a digitalizációból és a Föld-megfigyelésből eredő lehetőségeket az adminisztratív terhek csökkentése és a pontosság javítása érdekében;
 - b) tovább kell **javítaniuk az adatminőséget és -összehasonlíthatóságot** azáltal, hogy harmonizálják az ellenőrzésre, az értékelésekre, az előrejelzésekre stb. vonatkozó adatgyűjtési módszereket az összes vízgyűjtő területben, és az INSPIRE irányelv, a nyílt hozzáférésű adatokról és a közsféra információinak további felhasználásáról szóló irányelvek, valamint a közsféra nagy értékű adatkészleteiről szóló rendelet⁹⁴ követelményeivel összhangban időben történő közzétételük révén nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenniük az összes adatot, ezáltal csökkentve a jelentéstételi terhet;
 - c) tovább kell **erősíteniük az ellenőrző rendszereket** a földrajzi lefedettség és az elemzett paraméterek hiányosságainak megszüntetése érdekében, hogy növeljék az **állapotértékelésekbe vetett bizalmat**, csökkentsék a szakértői véleményekre vagy a különböző víztestek csoportosítására való támaszkodást, és befejezzék az összes víztípusra vonatkozó referenciatételek kialakítására irányuló munkát;
 - d) módszertanokat kell kidolgozniuk a **jó ökológiai potenciál** harmonizáltabb meghatározására a jelentősen módosított víztestek és a mesterséges víztestek állapotának gyors javítása érdekében.
8. A tagállamoknak proaktívan **fel kell használniuk az európai zöld megállapodással összefüggésben elfogadott új szakpolitikákat és jogi eszközöket** a víz-keretirányelv javát szolgáló végrehajtási erőfeszítések fokozása érdekében, a többek között a **települési szennyvíz kezeléséről szóló felülvizsgált irányelvből, az ipari kibocsátásokról szóló felülvizsgált irányelvből** és az új **természet-helyreállítási jogszabályból** eredő járulékos előnyökre összpontosítva.

ÁRVÍZVÉDELMI IRÁNYELV

1. A tagállamoknak folytatniuk kell **árvízveszély- és kockázati térképeik** javítását, különösen az alábbiak révén:

⁹⁴ A Bizottság (EU) 2023/138 végrehajtási rendelete a konkrét nagy értékű adatkészletek jegyzékének, valamint a közzétételükre és a további felhasználásukra vonatkozó szabályoknak a meghatározásáról.

- a. a vízkivételi területek, az üdülési célra kijelölt vizek és a Natura 2000 területek következetes és egyértelmű figyelembevétele;
 - b. az erős csapadékhullás megnövekedett gyakoriságára és intenzitására való tekintettel az esővíz által okozott árvizek fokozottabb figyelembevétele;
 - c. a GIS-alapú árvízveszély- és kockázati térképet megjelenítő eszköz fejlesztése, hogy minden releváns információt magukban foglaljanak, és a nagyközönség számára könnyen használhatók legyenek.
2. A tagállamoknak **további erőfeszítéseket kell tenniük az árvízkockázat-kezelési tervezésük javítása** érdekében, különös tekintettel az alábbiakra:
- a. a jövőbeli árvízkockázat-kezelési terveknek részletekkel kell szolgálniuk arról, hogy az árvízveszély- és kockázati térképek hogyan befolyásolták a célkitűzések és intézkedések megválasztását;
 - b. az árvízkockázat-kezelési terv **célkitűzéseinek konkrétan kell lenniük**, lehetőség szerint **határidővel kell rendelkezniük**, és a **mennyiségi előrehaladás mutatóihoz** kell kapcsolódniuk;
 - c. az árvízkockázat-kezelési terveknek tartalmazniuk kell az előző árvízkockázat-kezelési tervben meghatározott célkitűzések elérése terén elért eredmények értékelését.
3. A meghozott **intézkedések hatékonyságának** javítása érdekében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy **egyértelmű kapcsolat legyen az árvízkockázat-kezelési terv célkitűzései és intézkedései között**, és tájékoztatást kell nyújtaniuk az **intézkedések prioritizálásához használt módszerekről**. Amennyiben lehetséges, el kell végezni az intézkedések **költség-haszon elemzését**, és ezeket figyelembe kell venni azok prioritizálásakor. Emellett az árvízkockázat-kezelési tervnek tájékoztatást kell nyújtania a tervezett intézkedések összköltségéről.
4. Az árvízkockázat-kezelési tervnek meg kell határoznia az intézkedések konkrét végrehajtása terén elért **eredmények nyomon követésére szolgáló módszereket**.
5. Minden tagállamnak figyelembe kell vennie árvízkockázat-kezelési terveiben a jövőbeli **éghajlati forgatókönyveket**.
6. Valamennyi tagállamnak fokoznia kell a természet alapú megoldások szélesebb körű végrehajtására irányuló erőfeszítéseit, akár önmagukban, akár hagyományos infrastruktúrával kombinálva.
7. Az árvíz megelőzésre és -védelemre irányuló beruházások mellett valamennyi tagállamnak figyelembe kell vennie az árvíz események állami költségvetést terhelő költségeit; a **biztosítást** fontolóra kell venni mint az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás egyik lehetőségét.
8. A **kulturális örökség árvízkockázatokkal szembeni védelmére** vonatkozó rendelkezéseket szisztematikusan be kell építeni az árvízkockázat-kezelési tervbe.
9. Ami az **irányítást** illeti, minden tagállamnak egyértelműen meg kell határoznia árvízkockázat-kezelési tervében a víz-keretirányelvvel való koordináció módját, és részletesen ismertetnie kell a nyilvános konzultációt és az érdekelt felek bevonását,

beleértve azt is, hogy az esetleges észrevételeket hogyan vették figyelembe. A konzultációknak hat hónapig kell tartaniuk.